

Nr 88

**Regeringens skrivelse med överlämnande av årsredovisning
för Statsföretag AB;**

beslutad den 22 maj 1975.

Regeringen överlämnar till riksdagen, enligt bifogade utdrag av regeringsprotokoll, årsredovisning för år 1974 för Statsföretag AB.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

RUNE B. JOHANSSON

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-05-22

Närvarande: statsminister Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Asplång, Lundkvist, Bengtsson, Carlsson, Sigurd-
sen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Johansson

Skrivelse med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB

I beslutet om bildandet av Statsföretag AB (prop. 1969: 121, SU 168, rskr 381) ingick att en redovisning av verksamheten hos bolaget årligen skulle överlämnas till riksdagen. Detta bör liksom föregående år (skr. 1974: 126) ske genom att bolagets årsredovisning för det senaste verksamhetsåret överlämnas till riksdagen. Årsredovisningen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört hemställer jag att regeringen överlämnar årsredovisningen för år 1974 för Statsföretag AB till riksdagen.

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Bilaga

Statsföretag 1974 årsredovisning

Verksamheten i sammandrag

	Budget					
	1975	1974	1973	1972	1971	1970
Fakturering i milj. kr.	10 000	8 063	5 606	4 441	3 947	3 592
Resultat före boksluts- dispositioner och skatter i milj. kr.	1 000	987	406	263	193	269
— i % av faktureringen	10,0	12,2	7,2	5,9	4,9	7,5
Avkastning på arbetande kapital	10,3	11,8	6,5	5,0	4,7	6,2
Antal anställda	42 700	41 299	36 999	35 022	34 285	34 093
Investeringar i milj. kr.	1 900	1 098	856	931	740	512
Löner i milj. kr.		1 616	1 353	1 183	1 074	945
Föreslagen utdelning i milj. kr.		56	42	—	—	—

Koncernöversikt

Statsföretagsgruppen 1970—74

1974 är det femte verksamhetsåret för Statsföretag och därmed för företagsgruppen såsom koncern. Detta kan motivera en kort tillbakablick.

Statsföretagsgruppens utveckling kan summeras i följande tal:

- fakturerad försäljning har ökat med ca 125 % till drygt 8 000 milj. kr.
- antalet anställda har ökat med drygt 21 % till ca 41 300
- investeringarna har under femårsperioden uppgått till över 4 000 milj. kr. och vinsten före dispositioner och skatter nått en markant positiv trend under de sista åren.

Investeringsverksamheten har varit mycket hög under hela perioden. Kombinationen av stora eftersatta investeringsbehov och en förmånlig svensk kapitalmarknad skapade ett gynnsamt utgångsläge för denna expansiva politik.

Möjligheten att utnyttja koncernbidragsinstitutet för vinstöverföringar inom koncernen har också verksamt bidragit till den höga investerings-takten.

Den helt dominerande delen av de gångna fem årens investeringar är lokaliserad till Norrland. Hos såväl LKAB som NJA överstiger investeringsutbetalningarna 1 miljard kr. Också ASSI har genomfört en stor satsning i sina norrländska anläggningar i Piteåregionen. Flera av koncernens mindre och medelstora företag etablerade också nya produktionsenheter i de norrländska stödområdena.

Investeringar 1974

Hos NJA var investeringstakten fortsatt mycket hög. Årets investeringar översteg 320 milj. kr. En utredning om Stålverk 80 presenterades i början av året. Efter beslut av NJAs och Statsföretags styrelser överlämnades ärendet till regeringen för erforderlig finansiell medverkan. Denna lämnades efter riksdagsbehandling och ett praktiskt taget enhälligt stöd från alla politiska partier.

Under det gångna året genomfördes en omfattande förprojektering för att klargöra förutsättningarna för att bygga ett raffinaderi, lokaliserat till Brofjorden. Fortsatta studier igångsattes i nära samarbete med industridepartementet.

Vid Uddevallavarvet inleddes en intensiv investeringsverksamhet som syftar till att på 3—4 år radikalt modernisera produktionsapparaten och samtidigt öka kapaciteten.

Också hos Berol Kemi blev 1974 det första året av en period med växande investeringsanspråk.

Statsföretagsgruppens verksamhetsområden

	Antal företag 1974	Fakturering (milj. kr.)		Resultat (milj. kr.)*	
		1974	1973	1974	1973
Gruvor	2	2 042,2	1 479,9	359,6	219,3
Järnverk	1	994,1	655,3	-23,8	-16,4
Varvs- och mekanisk verkstadsindustri	6	945,5	672,7	61,9	49,0
Skogs- och träindustri	3	1 718,5	983,5	481,6	106,8
Kemisk-teknisk industri	3	856,7	587,7	132,0	39,9
Konsumentvaruindustri	1	628,8	494,4	147,3	120,9
Serviceföretag	6	697,9	599,3	12,7	-13,4
Utvecklings- och etablerings- företag	3	211,4	146,0	-52,7	-24,3
Övriga företag	4	107,9	61,7	-52,6	-0,7
Summa rörelsedrivande dotterbolag	29	8 203,0	5 680,5	1 066,0	486,8
Statsföretag AB	1	—	—	-52,8	-46,0
Internleveranser och elimi- neringsposter i koncern- boks slutet		-140,5	-74,9	-26,3	-34,7
Summa	30	8 062,5	5 605,6	986,9	406,1

* före bokslutsdispositioner och skatter.

Ytterligare ett uttryck för gruppens expansiva verksamhet var den rad av företagsförvärv som genomfördes.

Förutom Statsföretags köp av Pullmaxgruppen för SMTs räkning, ett köp som kommenteras i Statsföretags förvaltningsberättelse, genomfördes bl. a. följande företagsförvärv av dotterbolag inom gruppen.

ASSI slöt avtal med Esselte AB om förvärv av samtliga aktier i Örebro Pappersbruk med anläggningar i Örebro och Frövifors. Lokaliseringen till Bergslagsregionen var för ASSI speciellt intressant. Den skogsmark som tillhörde bruket såldes till domänverket. Senare under året förvärvade ASSI även Töreboda Limträ som ett led i en integrering mot ökad förädling av ASSIs sågade trävaror.

Efter långvariga diskussioner träffades vid halvårsskiftet avtal mellan Sonab och AGA om köp av AGAs mobilradioenhet med anläggningar i Gävle och ett tillverkande dotterbolag i Finland. Genom denna affär bedöms Sonabs industridivision få tillräcklig volym för att klara en växande konkurrens. Såväl detta företagsköp som Kalmar Verkstads köp under hösten av Lidhults Mekaniska Verkstad, tillverkare av tunga gaffeltruckar, genomfördes med finansiell medverkan från Statsföretag.

För Kalmar Verkstad innebär tillskottet från Lidhult att bolaget tagit ytterligare ett steg mot en planmässig satsning på lastmaskiner för containerhantering.

Vid årsskiftet 1974/75 slutförde Karlskronavarvet förhandlingar med ägarna till Hvilans Mekaniska Verkstad i Kristianstad. Detta företag

tillverkar tyngre traverser och har under senare år uppnått stora framgångar inte minst på export. Genom detta förvärv öppnas möjligheter till en nödvändig kapacitetsökning för Karlskronavarvet. Dessutom passar förvärvet in i varvets planer på en breddad verksamhet med sikte bl. a. på den växande offshorebranschen.

Vid årsskiftet avslutades också förhandlingar mellan LKAB och de tidigare ägarna av Tuolluvaara Gruvaktiebolag med verksamhet i Kiruna. Vid sidan av denna mycket naturliga komplettering till LKABs verksamhet i Kiruna har LKAB dessutom under året medverkat i fortsatta satsningar såväl i Sverige som utomlands genom de båda oljeprospekteringsföretagen OPAB och Petroswede där LKAB innehar 25 % av aktierna.

Slutligen förtjänar nämnas Tobaksbolagets köp av 75 % av aktierna i Ekströms LivsmedelsProdukter AB, Örebro, ett naturligt komplement i enlighet med Tobaksbolagets tidigare fastlagda riktlinjer om diversifiering i konsumentvaruledet.

Koncernens struktur

Arbetet att åstadkomma ett fastare strukturellt mönster för bolagen i Statsföretagsgruppen fortsatte.

AB Statsgruvor överläts av Statsföretag till LKAB med verkan från den 1 januari 1975.

En särskild byggmaterialgrupp bestående av en rad dotterbolag till Svetab är under bildande. Den första uppgiften för denna nya grupp blir att sanera en starkt förlustbringande verksamhet.

Ett närmare samarbete mellan de båda i Statsföretagsgruppen ingående varven etablerades och förutsättningar skapades för en större intressegemenskap mellan LKAB och NJA.

Marknadsförutsättningar och resultat

Under första halvåret 1974 rådde en utpräglad högkonjunktur inom så gott som samtliga de branscher, där Statsföretagsgruppen är representerad. Inflationstakten, som tidigare varit lägre i Sverige än i flertalet västeuropeiska länder, ökade och kapitalmarknaden åtstramades.

Inom vissa branscher inträdde emellertid försämrade villkor mot slutet av året.

Sågade trävaror, en stor produktgrupp hos ASSI, tillhörde de allra första som drabbades av de sämre konjunkturerna.

Stålintustrin noterade sänkta världsmarknadspriser under hösten och den oceangående sjöfarten arbetar för närvarande under mycket ansträngda betingelser. Detta påverkar varvsindustrin, där orderingången

snarast är negativ genom de annulleringar som redarna tvingats begära. Gruppens varv har dock ännu icke drabbats av några avbeställningar.

Konsumentvarusektorn däremot hade goda villkor under hela året. Detta gynnade såväl Tobaksbolaget som SARA. Även verkstadsindustrin kunde summera större orderstockar vid årets utgång.

LKAB, som i huvudsak gör sina försäljningsavslut av järnmalm under hösten, kunde för andra året i följd genomföra stora prishöjningar på större delen av malmsortimentet. Fortsatt vikande stålkonjunktur kan möjligen betyda en förskjutning framåt i tiden av beställda kvantiteter malm, men prisnivån ligger 1975 cirka 40 % över 1974.

Inflationen ställde företagen inför nya problem, inte bara av redovisningsteknisk natur. Resultatredovisningen visar i tider av stark inflation förrädiskt tilltalande överskott. Trots rekordvinster förblir emellertid kassavalven tomma. Rörelsekapital i form av varulager och kundfordringar stiger explosionsartat och investeringarna blir väsentligt dyrare än beräknat. Detta inträffade 1974. Risk föreligger att investeringsplanerna i vissa fall måste nedjusteras för att rymmas inom tillgängliga ramar.

Tack vare speciellt gynnsamma marknadsvillkor i några branscher nådde Statsföretagsgruppen 1974 ett överskott före bokslutsdispositioner och skatter på närmare 1 000 milj. kr. Så gott som hela resultatförbättringen jämfört med 1973 kan hänföras till ASSI, LKAB och Berol Kemi. Överskottet innefattar betydande prisvinster på material.

Även om överskottet totalt sett kan anses mycket tillfredsställande, noterades mot slutet av året en tendens mot lägre kapitalavkastning hos flertalet bolag. Antalet företag med sämre resultat 1974 än 1973 var större än antalet med bättre. Stora resultatförsämringar rapporterades på senhösten av bl. a. Sonab och Svetab. NJA och Uddcomb nödgades också revidera sina prognoser för årets resultatutfall i negativ riktning. Under det gångna året uppnåddes dock i flera fall resultat som överträffade alla förväntningar. ASSIs och Berol Kemis rekordöverskott var följden av en god planering och ett skickligt utnyttjande av gynnsamma yttre villkor. SARA och SMT-Pullmax redovisade överskott som året innan bedömdes omöjliga att uppnå 1974.

Den omständigheten att Uddevallavarvet i bokslutet 1974 kunde beakta samtliga kursförluster även på långfristiga skulder, delvis härrörande från tidigare år, måste anses som ett styrkebevis.

Av koncernens samlade nettoöverskott disponerades 2/3 eller ca 650 milj. kr. för ökad konsolidering i form av extra avskrivningar av maskiner, avsättningar till lagerreserver och investeringsfonder. Dessutom avsattes till arbetsmiljöfonder ca 70 milj. kr. och till särskilda investeringsfonder ca 50 milj. kr.

Efter dessa dispositioner återstår fortfarande ett utrymme för ökad

skattefri konsolidering i lagerreserver och genom extra avskrivningar av storleksordningen 900 milj. kr.

Under det gångna året steg antalet anställda i Statsföretagsgruppen med 4 300. Nyförvärvade företag tillförde gruppen 2 500 nya medarbetare.

Framåtblick

De erfarenheter som hittills vunnits av de anställdas medverkan i styrelsearbetet och i andra beslutande organ är genomgående positiva. Genom de riktlinjer för ett utvidgat samråd om företagets ekonomi, som moderbolagets styrelse antagit, kommer de anställda att få förbättrade förutsättningar för en aktiv och för företaget nyttig insats.

Som tidigare nämnts registreras vid flera av gruppens företag tecken på försämrade konjunkturer. Något enhetligt mönster kan emellertid ännu inte skönjas. Uppfattningen om hur djup konjunkturförsämringen blir varierar också starkt. Trots en kraftig resultatförbättring hos LKAB är emellertid det sammanlagda, budgeterade överskottet för 1975 ungefär detsamma som 1974 medan koncernomsättningen väntas stiga med över 20 %. Investeringsvolymen blir fortsatt mycket hög och koncernens samlade likvida resurser kommer att minska relativt sett även med en planerad upplåning som budgeterats överstiga 1 000 milj. kr.

Efter samråd med samtliga bolag inom gruppen har Statsföretags styrelse antagit riktlinjer för ett utvidgat finansiellt samarbete mellan moderbolaget och dotterbolagen. Detta samarbete syftar till att på bästa sätt utnyttja knappa kapitalresurser. Samarbetet innebär dock inte någon centralisering av löpande finansiella transaktioner.

LKAB

Varifrån ska vi få pengar?

För närvarande har väl många industrichefer inte bara i vårt land utan även utomlands känslan, att det skulle gå att sätta igång många naturliga och lovande projekt, bara det gick att skaffa långsiktigt kapital. Det ansträngda läget på kapitalmarknaden sammanhänger med budgetunderbalanseringar i olika länder, överströmning av kapital till oljeländerna med dålig återcirkulation, valutasvårigheter och alla de nya risker, som dessa omständigheter för med sig.

Vad LKAB beträffar har våra förvaltningar alltjämt en glupande ap-
tit ifråga om investeringsmedel. Utbetalningarna för investeringar kommer att i år ligga på omkring 400 milj. kr., och ändå gör vi inga större extraturer. Summan har blivit så stor bl. a. därför, att investeringskost-

naderna på ett år stigit med någonting mellan 20 och 30 procent. Det är den värsta kostnadschocken sedan Koreaboomen. Den gången för drygt 20 år sedan sjönk en del priser avsevärt efter relativt kort tid, men nu frågar man sig, om inte inflationen kommer att rasa vidare.

Men vid sidan av dessa allmänna bekymmer dyker nya behov upp. Vi skulle vilja gå vidare med malmförädlingen. Miljöinvesteringarna drar väldiga belopp — över 200 milj. kr. är beslutade eller genomförda sedan 1969, och fortsättning följer. Vi sysslar med ett apatitfosforsyreprojekt, som ser lovande ut. Vi önskar, om det visar sig tekniskt och ekonomiskt möjligt, få till stånd en brytning i Kaunisvaara. Vi nosar på en kopparmalm, som ligger utanför dörren i Kiruna och som kan visa sig vara ett projekt. Det behövs mer pengar i oljeprospektering både hemma och utomlands. Slutligen finns det diverse projekt, som alltså är för ovissa för att nämnas vid namn.

Är det någon mening att fullfölja alla dessa uppslag och utredningar, lägga ned förprojektkostnader, preliminärt förhandla i olika riktningar, då man inte säkert vet, hur kostnader, priser, arbetstider, paragraf-32-utredningar, kapitalmarknad och hundra andra s. k. parametrar i långtidsplaneringen kommer att påverka ekonomin och investeringsutrymmet? Håller vi på att ta oss vatten över huvudet? Vi vågar knappast leva efter våra gamla konjunkturcykelkurvor, ty den internationella situationen liknar inte någon annan vi upplevat under efterkrigstiden.

Sedan rätt tidigt under 1974 började jag notera, att i utländska industrikretsar en känsla av ovisshet och osäkerhet spred sig, och tonfallen var inte desamma som i "vanliga" lågkonjunkturlägen. Oljeproblematiken, betalningsbalanserna, kapitalmarknadens försämrade funktion uppfattades som nya inslag. Denna atmosfär förmärktes inte vid samma tid i Sverige. Vi levde i vår försenade högkonjunkturs tillfälliga optimism. Men nu har det börjat svänga — och även här diskuterar man inte så mycket de gamla vanliga konjunkturfenomenen utan ställer långsiktigare frågor.

Företagschefer är kloka, om de i en lågkonjunktur söker vara mera optimistiska än sina medarbetare och i en högkonjunktur mera pessimistiska. Detta innebär att tänka långsiktigt. Chefen är ju betald för att vara förståndigast. Men om ovissheten just gäller en långsiktigare utveckling, då kanske inte det gamla receptet duger? Hurtfriska deklARATIONER om att en företagare alltid måste vara optimist hjälper inte så långt, då man på känn måste bilda sig en uppfattning om långsiktiga prioriteringar, som vid en nyansering i den ena eller andra riktningen kan betyda en miljard eller två miljarder större eller mindre resursbehov.

LKAB hade ett bättre 1974 än 1973, vi väntar oss en avsevärd resultatförbättring 1975, om inte något helt oförutsett inträffar. Trots detta

och trots en stark balansräkning upplever vi stämningar av det slag jag skildrat och som jag tyckt mig finna inom många företag — kanske i de flesta.

Verkligheten är så rik på möjligheter. Det saknas sannerligen inte idéer i industrin. Men vill människorna ha högre levnadsstandard då får kapitalmarknaden inte förbli tunn. Nöjer vi oss med en långsam tillväxt, då ter sig klimatet tillfredsställande.

Arne S Lundberg

Norrbottnens Järnverk AB

Verksamheten vid Norrbottens Järnverk (NJA) har alltsedan 1970 präglats av snabb expansion. Faktureringen har tredubblats från 338 milj. kr. 1970 till 990 milj. kr. 1974 och antalet anställda, som vid 1970 års utgång var cirka 3 400, har ökat till cirka 4 800. Detta innebär att faktureringen per anställd fördubblats. Det kan påpekas, att ca 500 av ökningen av antalet anställda beror på genomförda arbetstidsförkortningar för flerskiftsarbete. Under 1975 beräknas faktureringen öka med ytterligare 50 % och antalet anställda med ca 350.

Denna expansion har möjliggjorts av stora investeringar. Den 6 juni 1974 invigdes officiellt Investeringsprogram 70. Detta investeringsprogram, som har kostat beräknade ca 550 milj. kr. och genomförts inom planerad tidsram, har inneburit en genomgripande nydaning av järnverkets metallurgiska anläggningar och en väsentlig modernisering och kapacitetsökning för valsade och manufakturade produkter.

Under 1975 tas Koksverk 75 i drift. Koksverket, som får en kapacitet på ca 1 miljon ton koks per år, genomförs också inom beräknad kostnadsram, 340 milj. kr. Andra anläggningar som tas i drift under 1975 är — Stålverk 75, som omfattar en LD-stålugn på 100 ton och 2 nya stränggjutningsmaskiner — Normalisering 75, som ger järnverket en stor kapacitet för värmebehandling av höghållfast stål.

Den sammanlagda kostnaden för dessa investeringar är ca 270 milj. kr.

Den 28 maj 1974 fattade riksdagen beslut om uppförande av Stålverk 80. Detta är ett stålverk för framställning av ämnen och uppförs i anslutning till NJAs nuvarande industriområde. Verket får en kapacitet på 4 miljoner ton per år och kommer att sysselsätta ca 2 500 man. Produkterna kommer att säljas till andra järnverk som på grund av sitt läge eller sin storlek har sämre förutsättningar för metallurgisk produktion.

Organisationsförändring

1970 hade järnverket en rent funktionell organisation, där verkstäl-
lande direktörens närmaste medarbetare var specialiserade på ekonomi,

produktion, försäljning etc. Under 1970-talet har lönsamhetsansvariga divisioner successivt skapats. Det senaste steget i denna utveckling tas under 1975. Därefter kommer NJA att bestå av 4 divisioner med självständigt resultatansvar samt en central stab.

Resultat 1974

NJA har under många år redovisat förluster. Vi hade hoppats att tack vare de nya anläggningarna kunna vända denna utveckling under 1974 och redovisa ett positivt resultat. Detta har dock ej lyckats.

Stålindustrins marknadsläge var gynnsamt under 1974. Många stålföretag kunde dock endast delvis tillgodogöra sig de mycket stora prishöjningar som officiellt noterats, eftersom man haft stora orderstockar. Detta är speciellt utpräglat för NJA, som levererar stora tonnage till varv. Varven kräver av leverantören att order på fartygsmaterial tecknas till fasta priser flera år i förväg.

Det otillfredsställande resultatet för 1974 förklaras också av att det tagit längre tid än beräknat att uppnå full produktion i de nya metallurgiska anläggningarna. Skälen till detta är flera. Ett skäl är, att det visat sig medföra oväntat stora problem att använda en hög andel kulsinter i masugnarna. Ett annat är ett flertal olycksfallsliknande missöden som hänt med produktionsutrustningarna. Problemen inom de metallurgiska avdelningarna har kommit att överskugga de positiva insatser som gjorts inom andra delar av produktionen, som tidigare medfört problem för järnverket. Detta gäller framför allt planering och materialhantering inom valsverken och manufakturavdelningarna.

Av järnverkets fakturering har 41 % gått till varvsindustrin, 19 % till verkstadsindustrin, 23 % till byggnadsindustrin och 17 % varit halvfabrikat för andra järnverk. Exportandelen var ca 46 %. För fartygsmaterial redovisas en förlust på 65 milj. kr. under det att övriga produkter sammanlagt givit en vinst på 38 milj. kr. Resultatet för hela leveransvolymen blev således — 27 milj. kr.

Prognos

År 1975 bedöms allmänt att bli ett väsentligt svårare år för stålindustrin än 1974. Försäljningspriserna har tills vidare stabiliserats på en relativt hög nivå inom Sverige och EG-marknaden, men priserna på andra marknader har fallit. Samtidigt som marknadsläget för stål blir sämre slår kostnadsstegringarna till följd av oljekrisen ut med full kraft under 1975. Sålunda höjs priset på malm från LKAB med ca 50 % och kol- och kokspriserna blir också mycket höga.

För NJA kommer på grund av råvaruprisstegringarna de gamla fartygskontrakten till fasta priser att utgöra en svår belastning även 1975. Å andra sidan har företaget goda möjligheter att förbättra sin produk-

tion och produktivitet och vi hoppas därför att för 1975 kunna uppnå ett bättre resultat än för 1974 trots att de yttre förutsättningarna blir långt sämre. För de därpå följande åren förväntas en förbättrad resultatutveckling. Investeringarna i världens stålindustri har varit otillräckliga och det finns en underliggande brist på stål, som på sikt bör leda till prishöjningar.

John Olof Edström

Uddevallavarvet AB

Trots utpräglad lågkonjunktur under 1974 har svensk varvsindustri upprätthållit hög produktion och sysselsättning. För att även i framtiden kunna hålla platsen som världens andra skeppsbyggnadsnation måste de svenska varven besitta stora resurser. Kapitalförsörjningen blir en dominerande fråga för branschen de närmaste åren.

Då nu pågående stora investeringsprogram är slutfört, torde Uddevallavarvet stå väl rustat inför en kommande uppgång i sjöfartskonjunkturer.

År 1974 har präglats av ogynnsamma sjöfartskonjunkturer. För tankmarknaden kan man rentav tala om depression. De svenska varven har dock upprätthållit oförändrad hög produktion och sysselsättning. Sverige håller alltjämt platsen som världens andra skeppsbyggnadsnation efter Japan. Orderstocken omfattar i stort sett leveranser t. o. m. 1977, i vissa fall in i 1978. Dess värde vid årsskiftet 1974/75 har beräknats till ca 17 500 milj. kr. varav för export ca 14 000 milj. kr. Värdet av 1974 års levererade fartyg uppgår till ca 3 700 milj. kr. varav för export 2 900 milj. kr.

Sjöfarten är som näringslivet i övrigt ständigt underkastad variationer. Erfarenheterna visar även att markanta växlingar i sjöfartskonjunkturer i och för sig är ett normalt tillstånd. Den nuvarande lågkonjunkturer är emellertid ovanligt kraftig med djupgående verkningar. Energiförbrukningen och förvecklingarna i Mellersta Östern har starkast påverkat tankfarten.

94 % av internationella handeln sjöburen

Sjöfartens stora betydelse framstår tydligast, om man betänker att 94 % av världens alla internationella transporter — mätt i tonkilometer — sker med fartyg. Vägarna över haven ligger alltid öppna, och transport med fartyg är i jämförelse med andra alternativ en ekonomisk, miljövänlig och energisparande transportform. Den sjöburna världshandeln kommer därför med all sannolikhet att ständigt öka.

För att möta konjunkturers svängningar krävs att varvsföretagen är så rustade — ekonomiskt, tekniskt och organisatoriskt — att de kan ge-

nomleva perioder med lågkonjunktur. Varvindustrin med sin långa orderstock har varit och är alltså sysselsättningsstabil. Varven måste dock vara beredda att ständigt utveckla nya fartygstyper alltefter transportbehovet. Råolja, petroleumprodukter, järnmalm, kol, spannmål, bauxit och fosfat svarar för 70 % av världens totala sjöburna handel uttryckt i ton. En betydande del av varvsproduktionen kommer därför att avse fartyg för sådana laster. Konventionella transportsätt kommer att påverkas av nya lasthanteringsmetoder baserade på ny teknik. Fartygen blir mer specialiserade och tekniskt komplicerade. För transport av råolja torde säkerligen de största fartygstyperna med sin överlägsna transportekonomi bli alltmer dominerande. Hamnar och terminaler världen över byggs ut för att taga emot dessa stora fartyg.

Kapitalförsörjningen dominerande fråga

Framtiden kommer att ställa stora krav på varvsföretagens ekonomiska och tekniska resurser. Forskning och utveckling kommer att kräva ökade insatser, och betydande investeringar måste ske i varvsanläggningarna för att ständigt hålla dem moderna. De större varvsenheterna måste ha en volymmässigt förhållandevis stor produktionskapacitet för att bli lönsamma och en avsevärd flexibilitet för att kunna möta marknadens krav beträffande olika fartygstyper. Bl. a. därför blir kapitalförsörjningen den dominerande frågan för varven de närmaste åren. Sammantaget måste vårt lands varvsindustri ha ungefär nuvarande omfattning för att kunna bära alla kostnader för forskning och utveckling, utbildning, standardisering, gemensamma organ o. d. En ökad samverkan i gemensamma organ liksom direkt mellan varven under upprätthållande av en sund konkurrens är angelägen.

Trots att Sverige är ett högkostnadsland torde vår utvecklade teknologi och industrins infrastruktur skapa goda förutsättningar för att vår varvsindustri även i framtiden kan behålla sin ställning.

Uddevallavarvets år 1973 beslutade stora investeringsprogram är nu inne i sitt mest intensiva skede. Den starka inflationen har tvingat fram vissa modifikationer och inskränkningar, men planen fullföljs i princip. Vid den omsvängning i sjöfartskonjunkturerna, som förr eller senare är att emotse, kommer Uddevallavarvet att stå väl rustat. De naturliga förutsättningarna för ett storvarv i Uddevalla är gynnsamma. Det gäller att utnyttja dessa och genom ökad rationalisering och kostnadsjakt möta en hårdnande konkurrens och press på fartygspriserna. De personliga insatserna kommer därvid att ha avgörande betydelse.

Tillfredsställande årsresultat för Uddevallavarvet

År 1974 har för Uddevallavarvet gett ett gott resultat. Ifråga om levererat tonnage var det ett rekordår. Materialsvårigheter och andra stör-

ningar hos underleverantörerna har kunnat bemästras. Personalsituationen har präglats av en lugn utveckling. Ökad satsning på utbildning inom de speciella varvsyrkena är dock nödvändig. Med tillfredsställelse kan konstateras att månadslönereformen och andra åtgärder för ökad samverkan har varit till gagn.

Marknaden är f. n. mycket svår att bedöma. Pågående upprustning av Uddevallavarvet torde dock skapa en god utgångspunkt för att uppnå tillfredsställande arbetsvolym och resultat under perioden fram till 1980.

Johan Schreil

ASSI

Året som gick, rekordår

År 1973 var ett bra år för skogsindustrin. År 1974 blev ännu bättre. Exporten steg från 13 miljarder kr., till 18. Ökningen betalade drygt 2/3 av prishöjningen på oljeimporten. ASSI expanderade. Köpte Örebro Pappersbruk och Töreboda Limträ. Igångsatte byggandet av spånskivefabrik i Laxå och utökning av sågverket i Valåsen. Båda blir störst i sitt slag i landet.

Dessa fyra projekt engagerar 600 milj. kr. Vår omsättning nära fördubblades och blev över 1 650 milj. kr., varav Örebro Pappersbruk svarade för 215. Gynnsam utveckling inom alla produktgrupper utom board. Våra anläggningar gick som urverk. Vi anställda låg hårt på. Överskottet i koncernen före dispositioner och skatter fyrfaldigades till 443 milj. kr., varav Örebro Pappersbruk under nio månader bidrog med över 45. Vinsten är större än LKABs! Men den uppslupna resultatglädjen blir kortvarig.

Nu 1975

Under 1975 kommer resultatet att kraftigt försämrats. Mot slutet av 1974 kom konjunkturdämpningen. Efterfrågan på byggmaterial föll kraftigt. Bostadsbyggandet i Europa och USA gick ner till en nivå som var 30 % lägre än 1973. Problem med betalningsbalans och allmän konjunkturförsvagning medförde i industriländerna minskad efterfrågan också på pappersprodukter. Men ännu är marknaden för den blekta cellulosan stark och lagren i världen små om ock stigande.

Redan i december började vi i ASSI dra ner produktionen av trävaror, träfiberskivor och också kraftlinor. Det blir minskade leveransvolymer 1975. Ökade lager av färdiga varor. Nedåtriktat pristryck på produkterna. Förbrukningen av skogsindustrins produkter kan bara i begränsad omfattning stimuleras genom priseftergifter. Vår och andra producenters filosofi är att anpassa utbudet till efterfrågan. Gör man det

kan lågkonjunktorens ekonomiska skadeverkningar på branschen begränsas till glädje för olika intressenter, också kunderna. Men också oförändrade priser innebär en fortlöpande sänkning av marginalerna till följd av automatiska fördyringar för olika produktionsfaktorer. Kostnadsstegringen på virkesråvaran 1975 är 40 %. Vi har också ökade kostnader för löner, kemikalier, energi och kapital. Resultatet 1975 kan komma att pressas tillbaka till nivån 1973 eller lägre. Upplåning främst utomlands säkrar likviditeten — skjuter problemlösandet till ett senare år med förhoppningsvis en bättre konjunktur som bakgrund.

Framtiden

I det längre perspektivet är vi och andra bedömare optimistiska. Efterfrågan på skogsindustrins produkter beräknas öka snabbare än produktionen. Otillfredsställande lönsamhet tidigare och nu tilltagande råvarubrist begränsar kapacitetstillskott och produktion. Stigande kostnader för nya industriplaneringar överallt och uppbyggnaden av infrastrukturen i områden där det finns råvarureserver ger höga kapitalkostnader för förnyad och tillkommande kapacitet. Lönsamheten i svensk skogsindustri har förutsättningar att utvecklas gynnsamt. Förbättringarna blir starkast i skogsägarledet och följaktligen för företag med hög andel egen skogsråvara. ASSI äger inga skogar. Domänverket, vår störste virkesleverantör, är att gratulera.

Vårt program

Vi arbetar med en omorganisation av företaget — ökad delegering och decentralisering. Gruppering i divisioner och därmed resultatsamling kring produktgrupper.

Vi vill att alla anställda skall arbeta bättre tillsammans och ha större glädje i arbetet. Vårt samverkanssystem är bra — men företagsdemokratin kunde ändå vara bättre.

Framträdande i den långsiktiga planeringen är utvecklingen i Karlsborg med stora reinvesteringsbehov och i Frövifors, där vi lockas av möjligheten att bygga ut. Råvaruförsörjningen är ett centralt problem. Vi satsar på att ta vara på råvara som tidigare lämnats kvar i skogen och är tillsammans med domänverket väl framme på det fältet. Vad som kan göras är också här en ekonomisk fråga. Högre produktpriser ger större handlingsutrymme. Vi beklagar ibland ironiskt nog att vi inte, som andra, har omoderna industrier från vilka vi kan frigöra råvara. Vi kommer att underkasta oss den begränsning av virkesförbrukningen som kan bli resultatet av nu aktuella skogsutredningar. Vi höjer materialutbytet vid industrierna. ASSI kommer att driva förädlingen av sina produkter vidare. Kommande företagsförvärv torde bidra till den utveck-

lingen. Vi kommer att vara aktiva vid den fortsatta omvandlingen av strukturen i svensk skogsindustri.

Men först skall vi anstränga oss ytterligare en period att samla ekonomisk styrka med hjälp av främst de resurser vi nu har. Sedan kommer vi att se oss om efter nya projekt. Men vi är inte oss själva "nok" — vi samarbetar gärna med andra.

Sigvard Bahrke

Berol Kemi AB

Berol Kemi AB utvecklar, producerar och marknadsför kemiska industriprodukter främst tillverkade ur petrokemiska råvaror. Omsättningen nådde 476 milj. kr. och en stark resultatförbättring inträdde för alla delar av verksamheten. En genomgående hög efterfrågan, starka prisstegringar och i början av året krisartad brist på flertalet råvaror bidrog till att göra 1974 till ett i flera avscenden exceptionellt år.

Förändringarnas år för petrokemin och Berol Kemi

Petrokemisk industri tillverkar plaster och andra råvaror för stora delar av den moderna industrin med oljeprodukter och naturgas som råvara. Sverige är starkt "petrokemi-beroende", då vår per capita-förbrukning av petrokemiskt baserade produkter är bland de högsta i världen. Samtidigt är vår energiförsörjning till över 70 % baserad på olja. Oljeembargot kring årsskiftet 73/74 underströk det starka oljeberoendet och gav en blixtbelysning av strukturen hos raffinaderi- och petrokemiindustrin.

Landets petrokemiska industri är samlad i Stenungsund och täcker i värde ca 20 % av det totala behovet av petrokemiska produkter. Dess råvaruförsörjning baseras helt på import av nafta från utländska raffinaderier.

En stor del av vår levnadsstandard och industriella aktivitet är alltså beroende av en störningsfri import av både råolja, raffinerade oljeprodukter och petrokemiska produkter. Fram t. o. m. 1972 vållade detta inga större problem. Tillgången var god och priserna låga. Läget har snabbt förändrats. Producentländerna har övertagit ägandekontrollen över merparten av världens kända råoljetillgångar och samtidigt etablerat en helt ny prisnivå.

Under åren 1970—1972 var Sveriges nettoimportvärde för råolja, raffinerade oljeprodukter och petrokemiskt baserade råvaror och halvfabrikat 4—4,5 miljarder kr. per år. Under 1973 steg värdet till 5,5 miljarder och under 1974 till nära 13 miljarder. Ökningen på 8 miljarder kr.

märks både i landets betalningsbalans och hushållskassan för envar. På kort sikt måste vi spara. Vi har fått hjälp av ytterligare en mild vinter. På längre sikt återstår en anpassning till de nya förhållandena på oljemarknaden, där osäkerheten om den fortsatta utvecklingen fortfarande är stor.

På industridepartementets uppdrag har Statsföretag med deltagande av Berol Kemi genomfört en förstudie över åtgärder för att nå en säkrare försörjning med råolja, raffinerade produkter och petrokemiska produkter. Den petrokemiska industrins råvaruförsörjning är starkt beroende av kapacitet och struktur inom raffineringsindustrin. Den internationella utvecklingen inom oljeområdet och de inhemska besluten kring energipolitiken blir därför avgörande även för den petrokemiska industrins utvecklingsmöjligheter.

Berol Kemi — verksamt inom kemisk industri och petrokemi

Berol Kemi har under sitt andra verksamhetsår i Statsföretag mött stora förändringar. I årets början uppstod en krisartad brist på råvaror, och läget normaliserades först flera månader efter oljeembargots avveckling. Omsättningen har i stort sett fördubblats och resultatet kraftigt överträffat tidigare prognoser. Som alla företag inom branschen står Berol Kemi nu inför tvånget av en mer varaktig anpassning till ett nytt högre prisläge för alla basråvaror och för energi i olika former samt drastiskt ökade kostnader särskilt för anläggningsinvesteringar.

Inom Berol Kemi har sedan flera år förberedda utvecklings- och investeringsprogram efter överlåtelsen till Statsföretag resulterat i beslut om investeringar för mer än 200 milj. kr. Förberedelser pågår därtill för flera större projekt. Årets händelser har påskyndat förberedelserna för att förstärka råvarubasen för den fortsatta verksamheten.

Gemensamt med KemaNord AB och Unifos AB har Berol Kemi bildat Stenungsunds Kemiska AB (SKAB), som förbereder en ny krackningsanläggning av internationellt konkurrenskraftig storlek. Kooperativa Förbundet har försäkrat sig om möjlighet att ingå som part vid projektets genomförande. KemaNord, Berol Kemi och KF har även bildat Aromatkemi AB för att etablera förutsättningar för en ny, betydande tillverkning av bl. a. den viktiga plastråvaran styren.

Dessa initiativ och utredningar har givit Berol Kemi en viktig roll i arbetet på en utvidgad och mer integrerad inhemsk verksamhet inom det petroindustriella området.

Inom Berol Kemi sker förädling av petrokemiska mellanprodukter till mer specialiserade produkter för industriell användning. Denna inriktning ställer stora krav på den långsiktiga insatsen för produktutveckling och kräver en successiv utbyggnad av marknadsföringsresurser. Branschens och företagets utveckling motiverar en positiv bedömning av de

långsiktiga förutsättningarna både för den nuvarande verksamheten och det förberedda investeringsprogrammet. För de närmaste åren måste man dock räkna med en internationell konjunkturdämpning, som samtidigt träffar flera av de viktigaste avsättningsområdena. Detta måste leda till en mer dämpad försäljningsutveckling och ett betydligt lägre resultat.

Gunnar Agfors

AB Kabi

Ett brett svep över läkemedelsindustrins problematik just nu handlar inte om energikris och depressioner, knappast ens om konjunkturbedömning. I varje fall inte på kort sikt. Däremot ligger det nära till hands att beröra den höga forskningsintensiteten och dess krav, registreringsproblematiken samt branschens "internationalisering".

Forskning och produktutveckling

Läkemedelsindustrins forskning är vanligtvis utomordentligt kostnadskrävande. Siffror varierande mellan 10 och 60 milj. kr. per originalpreparat anföres i internationella fackmannakretsar som genomsnittsvärden. Spridningen i uppskattningarna beror på olikheter i räknesätt, produktområde och ursprungsland.

För de enheter inom Kabigruppen som är inriktade på att utveckla nya läkemedel torde den genomsnittliga kostnaden för ett nytt originalpreparat ligga någonstans i intervallet 15—25 milj. kr. Sådana siffror måste emellertid förses med hårt markerade reservationer, främst därför att begreppet "nytt originalpreparat" är så diffust.

Våra sammanlagda kostnader för forskning och produktutveckling uppgick under 1974 till 33 milj. kr. Av dessa hänför sig ca 60 % till produktutveckling och "produktvård", dvs. framtagning av nya beredningsformer, styrkor och förpackningar av kända substanser. För forskningsarbete på helt nya läkemedel satsade vi alltså ca 13 milj. kr.

Mot bakgrund av dessa grova genomsnittsvärden leds man till slutsatsen att vi inom Kabigruppen bör lansera en ny produkt ungefär vartannat år. Lyckas vi med det under den närmaste tioårsperioden har vi anledning att vara nöjda.

Det är alltså mycket pengar som investeras i forskning i ett läkemedelsföretag, forskningsinsatserna görs över långa tidscykler och osäkerhetsfaktorerna är många. Under sådana betingelser är det särskilt angeläget att forskningsavdelningarna har instrument för en systematisk och kontinuerlig utvärdering av utvecklingen av de enskilda projekten.

Inom Kabi har vår centrala forskningsavdelning under 1974 skaffat sig sådana instrument. Kanske kan de med tiden vässas och göras både mer flexibla och smidiga. Viktigt är att vi på detta sätt fått ett säkrare grepp om forskningsinsatser och att forskarna med förståelse och intresse utnyttjar en administrativ teknik.

Registrering av läkemedel — ett fält för harmonisering

Under det senaste decenniet har säkerhetskraven beträffande läkemedel skärpts i sådan utsträckning att en förenkling och internationell harmonisering inom detta område nu är en angelägen uppgift.

Den här frågan skall ses mot bakgrund av de höga forskningskostnaderna och de långa forskningscyklerna. De ca två åren hos registreringsmyndigheten adderar sig till de många åren det tagit att utveckla substansen och att i farmakologiska och kliniska prov studera dess verkningar.

Olika länders registreringsmyndigheter ställer olika krav på de undersökningar som skall utföras och därmed på den dokumentation som skall presenteras. Undersökningar som utförts i Sverige och som således fyller socialstyrelsens krav är inte alltid tillräckliga för registrering i t. ex. USA, USSR, Canada eller Australien. Kompletterande undersökningar måste utföras, för åtskilliga länder inom landet ifråga, innan handlingarna kan iordningställas och registreringsansökan göras.

Här finns utrymme för en förenklad handläggning och en internationell harmonisering. Genom sådana insatser, som givetvis inte får reducera säkerhetskraven, skulle för sjukvården betydelsefulla resultat uppnås.

Läkemedelsindustrins struktur

Varje läkemedelsföretag tvingas till en koncentration av sina forskningsresurser till de områden där man genom systematiska ansträngningar och strikt selektivitet byggt upp kunnande och erfarenhet. Inom Kabigruppen ägnar vi våra resurser främst åt områdena blodprodukter, intravenös näring, medel mot blodpropp och blödningar, antivirala medel, peptidföreningar, hypofysära hormoner samt utveckling av nya kliniska reagens.

Denna koncentration av forskningsresurser har två betydelsefulla konsekvenser för läkemedelsindustrins struktur och internationella orientering. I syfte att komplettera den egna forskningen etableras samarbete med andra läkemedelsföretag för att genom kombinerade forskningsinsatser eller genom licensavtal bredda det egna produktprogrammet. Sålunda har vi inom Kabigruppen etablerat samarbete med ett stort antal betydande läkemedelsindustrier. Detta är ett uttryck för läkemedelsindustrins internationella karaktär.

De höga forskningskostnaderna har en annan effekt, avgörande för branschens struktur. Den svenska marknadens potential är för flertalet preparat för liten för att med rimliga priser förränta gjorda investeringar. Det är därför nödvändigt att med minsta möjliga tidsutdräkt gå ut på bredast möjliga front i internationell marknadsföring av egna originalpreparat.

Inom Kabigruppen räknar vi med en omfattande utbyggnad av våra internationella enagagemang under de närmaste åren. Av vår försäljning 1974 på 304 milj. kr. svarade exporten för 35 %. Vi räknar med att exportandelen inom några år kommer att överstiga 50 %.

Bengt Andrén

Svenska Tobaks AB

En fortsatt intensiv debatt i tobaksfrågan och snabbt stigande priser på råvaror och förpackningsmaterial, men också de första stegen mot en diversifiering av företaget präglade Tobaksbolagets verksamhet under 1974. Omsättningen ökade, bl. a. beroende på fortsatta exportframgångar och en växande verksamhet utomlands.

Fjölåret blev ett framgångsrikt år för Tobaksbolaget. Samtidigt blev det något av ett förändringsår: 1974 togs de första konkreta stegen mot en diversifiering av företaget inom konsumentvarusektorn. Under året förvärvades Sinjet AB (f. d. Husqvarna Borstfabrik) och Grummebolagen. Till Grummebolagen knöts under året tillverknings- och försäljningsrätten för Helene Curtis produkter i Sverige. På grund av dessa förvärv steg koncernens omsättning i fjol till 629 milj. kr. (472). På årets näst sista dag förvärvade Tobaksbolaget aktiemajoriteten i Ekströms LivsmedelsProdukter AB.

Tyngdpunkten för koncernens verksamhet låg inom tobakssektorn, som med 553 milj. kr. svarade för huvuddelen av den totala omsättningen.

Tobaksfrågorna i centrum

Tobaksfrågorna stod även under 1974 i centrum för den offentliga debatten. Tobaksutredningen framlade som bekant sommaren 1973 ett omfattande förslag till åtgärder för att nedbringa konsumtionen av tobaksvaror. Förslaget innefattade bl. a. en rekommendation om att förbjuda all tobaksreklam. Utredningen redovisades för socialstyrelsen, som i början av 1974 överlämnade den till socialdepartementet, varifrån den utsändes på remiss till bl. a. Tobaksbolaget.

Bolaget redovisade i sitt remissvar erfarenheterna av ett liknande för-

bud som 1962 infördes i Italien. Det ledde till en nedgång av det italienska monopolets marknadsandelar och en motsvarande uppgång för de utländska företagens, men påverkade icke den totala utvecklingen av cigarettkonsumtionen. Tobaksbolaget framhöll att ett förbud för tobaksreklam i Sverige skulle kunna få samma verkan. Utredningens mål att nedbringa cigarettkonsumtionen till 1920 års nivå bedömdes av bolaget som föga realistisk. Tobaksbolaget föreslog därför i sitt remissvar att en fortsatt satsning skulle ske på att utveckla mindre hälsovådliga cigaretter och att reklamen skulle inriktas på att informera särskilt om dessa produkter. Bolagets produktutveckling och reklamsatsningar har på senare år också varit inriktade åt det hållet. Tillsammans med övriga företag inom branschen har bolaget också tagit initiativ till överläggningar med KO i syfte att sanera och begränsa tobaksreklamen.

Cigarettkonsumtionens tidigare stadiga tillväxt stagnerade under 1971 och ökade därefter de båda följande åren. 1974 var ett år med goda konjunkturer och ökade realinkomster, vilket också avspeglade sig i en ökad cigarettförsäljning. Även försäljningen av snus ökade, medan pipetobak och tuggtobak gick ner och försäljningen av cigariller och cigarrer låg på en oförändrad nivå. Exporten av tobaksprodukter från Sverige ökade med knappt 30 %. Den största delen av denna export utgörs av försäljning av piptobaken Borkum Riff till USA. Försäljningen av cigarrer och cigariller från bolagets holländska dotterbolag Elisabeth Bas Sigarenfabrieken ökade för andra året i rad med närmare 30 %.

Dotterbolagen

Sinjet uppnådde under fjolåret budgeterat resultat men företaget går alltjämt med förlust. Försäljningen av borstar liksom av plastprodukter för hushåll, kontor och industri ökade kraftigt och väntas fortsätta under 1975, då nya produkter med ökad innovationsnivå och högre förädlingsgrad skall lanseras på den svenska marknaden och på exportmarknaderna.

Grummebolagen, som är marknadsledare på en rad rengörings- och hygienprodukter, kunde notera försäljningsökning ifråga om sin ledande produkt på rengöringssidan, men fick på huvuddelen av sina produkter nöja sig med mycket blygsamma försäljningsökningar. Anledningen var att totalmarknaden för hygienprodukter stagnerade under 1974 på grund av upprepade prishöjningar.

Ekströms, ledande tillverkare av efterrättssoppor, mjölmixer etc ökade sin omsättning i fjol och förutser en ytterligare expansion, framför allt på storkökssidan. En del av den förväntade omsättningsökningen under 1975 beräknas komma från försäljning av nya produkter.

Utvecklingen under 1975 kommer givetvis vara beroende av den allmänna konjunkturutvecklingen. Försäljningen av tobaksvaror i Sverige

väntas ligga kvar på 1974 års nivå. Effekten av skattehöjningen våren 1975 kan dock komma att påverka försäljningen. Exporten till USA kan förväntas minska något. Elisabeth Bas' försäljning i och utanför Holland kommer att öka. Resultatet i såväl Sinjet som Grummebolagen förväntas bli bättre under 1975. En fortsatt gynnsam utveckling förutses även för Ekströms.

Karl Wärnberg

SARA, Sveriges Allmänna Restaurang AB

Den ekonomiska bilden av SARA är idag ljusare än den varit på många år. En klar förbättring av SARAs resultat redovisades redan 1973. Denna trend markeras ytterligare i 1974 års bokslut, som redovisar vinst efter planenliga avskrivningar och finansiella poster.

Omfattande rationaliseringsprogram

Omsättningen steg under 1974 totalt med 15 %, vilket innebär en volyökning på ca 7 %. Som ett led i koncernens omstruktureringsplan avvecklades under året nio rörelser, medan hotell Scandinavia i Göteborg och tre personalrestaurangenheter tillkom. Genom årets investeringar, vilka berört ett 40-tal rörelser, rationaliseringar och genom ökade försäljningsinsatser har effekten av årets kostnadsökningar i hög grad kunnat elimineras.

För andra året i följd ökade omsättningen per anställd med 16 % jämfört med tidigare års genomsnittliga 6,5 %. Härigenom förbättrades resultatet under 1974 med ca 20 milj. kr. Det koncernbidrag SARA erhållit från moderbolaget är en konsolideringsåtgärd för att ytterligare stärka bolagets ställning.

En anledning till den positiva resultatutvecklingen är de gynnsamma konjunkturerna för branschen, en annan det pågående rationaliserings- och utvecklingsprogrammet. SARA har emellertid också haft bättre möjligheter än tidigare att dra nytta av konjunkturen, bl. a. tack vare den under året genomförda omorganisationen. I princip innebär denna att den operativa verksamheten har decentraliserats, samtidigt som de gemensamma resurserna har koncentrerats till funktioner såsom marknadsföring, ekonomi, utbildning, administration, inköpsamordning, personal- och produktutveckling.

För enheterna har detta betytt frihet för egna initiativ och för anpassning till den lokala marknaden. På samma gång har SARAs gemensamma know-how kunnat utnyttjas effektivare.

Formellt har den sista fasen av koncernens omorganisation genom-

förts genom att beslut fattats om fusion mellan moderbolag och de fem regionala dotterbolagen, samtidigt som koncernens speciella anknytning till utskänkingslagstiftningen upphört.

En traditionsbunden bransch

Restaurang- och hotellnäringen har länge varit mycket traditionsbunden. I Sverige har få företag lämnat hantverksstadiet.

I SARA försöker vi nu ändra den bilden genom att anpassa vår produktion till industriella metoder utan att för den skull ge avkall på ambitionerna att erbjuda service och goda produkter i en trivsam miljö.

Ett intensivt produktutvecklingsarbete — inom företaget och i samarbete med våra leverantörer — eliminerar många av de tunga och kostnadskrävande arbetsmomenten och ger som resultat billigare och bättre utbud. Nya styrsystem och effektivare planering ger ökade möjligheter till marknadsanpassning och förbättrad lönsamhet.

Det första steget mot en samordnad marknadsföring har redan haft god effekt, bl. a. i ökad försäljning i utlandet. Kåsan som samlande symbol och det gemensamma namnet SARA har givit företaget en klarare kontur.

Nya verksamhetsformer

SARA betyder inte längre bara ett traditionellt utbud av hotell- och restaurangtjänster. Nya verksamhetsformer prövas. Personal- och institutionsrestauranger är redan en av SARAs mest expansiva grenar. "Fast Food" — rationella och billiga snabbrestauranger — håller på att etableras och nya typer av hotell planeras.

En naturlig vidareutveckling längs dessa linjer är satsningar på närliggande områden, där bolagets resurser av personal och kunnande kommer till sin rätt. Exempel på en sådan utveckling är studentrestauranger, institutionella restauranger och personalrestauranger, men här kan också turism och fritidsverksamhet komma in i bilden.

Planerad "skräddarsydd" utbildning

Det "skräddarsydda" utbildningsprogram, som under året har genomförts med koncernens 125 enhetschefer och personal i centrala stabsfunktioner, underlättar förverkligandet av SARAs målsättning att utveckla varje driftsenhet till ett effektivt och modernt företag, som kan utnyttja koncernens stordriftsfördelar.

Ökad personalsamverkan

Under 1974 inleddes arbetet med att integrera företagsnämndsverksamheten i SARAs ordinarie arbetsorganisation. Under 1975 införes på

samtliga enheter samarbetsgrupper, som dels skall verka som traditionella företagsnämnder men dels också aktivera så många som möjligt till deltagande i företagets utveckling. Vi hoppas att detta ökade medinflytande skall lägga grunden till ett meningsfullt engagemang av alla medarbetare både på den egna arbetsplatsen och i det gemensamma arbetet för SARAs utveckling och förnyelse.

Prognos

Insatserna inom hela företaget under de senaste åren har givit resultat, men mycket återstår att göra innan vi kan tala om ett modernt hotell-, restaurang- och serviceföretag. I 1975 års budget förutsätts ett i stort sett oförändrat resultat jämfört med 1974. Den väntade avmattningen i konjunkturerna kommer dock att bli kännbar för företaget.

Ingemar Hellström

Karlskronavarvet AB

Karlskronavarvet fortsätter att bredda basen mot en civil inriktning. Vid årsskiftet träffades överenskommelse med Hvilans Mekaniska Verkstads AB i Kristianstad — som är Sveriges ledande tillverkare av traver-ser och lyftutrustning — om ett samgående.

Företagen har tidigare samarbetat och förutsättningarna för en positiv effekt av samgående bedöms som mycket goda.

Stor ökning

Inriktningen på en mer civil produktion markeras också genom en väsentlig ökning av tillverkningen av fartygssektioner åt de svenska storvarven. Under de närmaste åren kommer denna verksamhetsgren att ytterligare byggas ut.

Inom nybyggnadssektorn togs kapaciteten i övrigt till stor del i anspråk för byggnationen av ett andra minfartyg och torpedbåtar av Spicatyp. Under året levererades 3 Spicabåtar till Försvarets Materielverk.

Utveckling

Varvet fortsätter också sitt utvecklingsarbete på plastsidan och under året levererades en minsvepare i glasfiberarmerad plast. Minsveparen är tänkt som en prototyp till en kommande serie minjaktfartyg i plast.

På underhållssektorn har en anpassning av resurserna skett till 1972 års försvarsbeslut — som innebar en nedskärning av det marina underhållet — och arbetsvolymen beräknas nu bli stabiliserad vid den nivå

som nåtts. Under året tecknades kontrakt på underhåll av isbrytarna "Thule" och "Njord" för perioden 1974—1976.

Gynnsamt resultat

Resultatutvecklingen är fortsatt gynnsam och resultatet före bokslutsdispositioner och skatter uppgick till 23,3 (17,4) milj. kr. Den fakturerade försäljningen för hela företaget uppgick totalt till 136,2 (105,1) milj. kr.

Investeringarna präglades i hög grad av utbyggnaden av sektionstillverkningen men ett principbeslut fattades också om uppförande av en ny centralverkstad för underhållssektorn.

Uppmärksammat

Under året antogs också ett uppmärksammat företagsdemokratiskt program som innebär att företagsdemokratin integreras i varvets linjeorganisation, vilket bör bli en tillgång i det fortsatta omstrukturerings- och utvecklingsarbetet.

SMT-Pullmax AB

SMTs utveckling efter skrällen 1971/72 har varit mycket positiv. På mindre än två år har bolaget genomgått en total förnyelse. Produktprogrammet har sanerats och utvecklats. Marknadsorganisationen har reorganiserats och fått stor slagkraft. Parallellt har mycket betydande besparingar uppnåtts.

Förbättrade konjunkturer underlättade aktionen. Vid halvårsskiftet 1973 nåddes break-even och för hela 1973 redovisades ett mindre överskott.

Den s. k. Pullmaxgruppen förvärvades i april 1974 och företagen sammanfördes med SMT i ett nybildat bolag — SMT-Pullmax AB. Fusionen har under året ej hunnit påverka resultatet i de ingående företagsenheter. Den nya organisationen blev fullt genomförd fr. o. m. den 1 januari 1975.

SMT-Pullmax är Skandinavien största tillverkare av verktygsmaskiner. Produktsortimentet omfattar maskiner för skärande bearbetning, företrädesvis numeriskt styrda svarvar, maskiner för plåtbearbetning samt specialverktyg.

Export med internationell konkurrens

Verktygsmaskinbranschen är extremt konjunkturkänslig och präglas av hård internationell konkurrens. Den allt högre teknologiska nivån på produkterna kräver en omfattande export för att bära utvecklingskost-

naderna. SMT-Pullmaxgruppen exporterade under 1974 för 112 milj. kr. (66 %) genom i första hand 7 utländska försäljningsbolag. Vid utgången av 1974 redovisades för samtliga produktgrupper betydande orderstockar.

SMT-Pullmax redovisar ett resultat före dispositioner och skatter på 14,7 milj. kr. Resultatförbättringen inom SMT-delen var markant och lönsamheten är därmed på samma nivå i de flesta av företagen. I utdelning till moderbolaget lämnas koncernbidrag med 900 tkr.

Investeringar för fortsatt expansion

Investeringarna under året har varit måttliga. Då man emellertid nu nått kapacitetstaket på flera håll krävs investeringar för en fortsatt expansion. Utvecklingen av verktygsmaskiner kommer att präglas av krav på ökad automatisering, förbättrad produktivitet och större miljövänlighet. Den framgångsrika satsningen på egna datoriserade numeriska styrutrustningar (CNC — computerized numerical control) samt nya chuck-svarven, Swedturn 20, är ett utslag av dessa krav.

Det är orealistiskt att räkna med att den goda efterfrågan på verktygsmaskiner består hela 1975. Företaget står emellertid idag bättre rustat att möta en kärvare konjunktur. Mänskligt att döma bör därför även 1975 kunna bli ett gott år för gruppen.

Svetab, Svenska Industrietablerings AB

Svetab har under 1974 koncentrerat sina resurser på att lösa problemen inom de tolv dotterbolagen. Konsolidering av dotterbolagens verksamhet har skett i syfte att uppnå trygghet för de anställda och lönsamhet på sikt för ägaren. Efter årsskiftet överläts den grupp bestående av fem företag som är verksam inom byggmaterialområdet till Statsföretag AB.

Antalet anställda i Svetab med dotterbolag uppgick vid årsskiftet till 1 355. Under året har 140 nya arbetstillfällen tillkommit medan 45 upphört till följd av produktionsrationaliseringar. Faktureringen i Svetabgruppen uppgick till 205 milj. kr. (137).

Några av dotterbolagen är inne i en intensiv expansions- och utbyggnadsfas. Exempelvis uppför Svenska Bromsbandsfabriken en ny fabrik i Långsele till en kostnad av 25 milj. kr. som beräknas ge arbete åt 100 personer.

Svetabgruppens verksamhet för 1974 visar ett resultat på -48 milj. kr. (-24) före bokslutsdispositioner och skatter. Härav faller -31 milj. kr. på byggmaterialföretagen, som under året svarat för 2/3 av Svetabgruppens omsättning. Detta resultat i byggmaterialföretagen har belas-

tats med 13 milj. kr. av extraordinär karaktär. Syftet med denna åtgärd är att erhålla bokförda värden på tillgångar som bättre överensstämmer med ändrade marknadsförutsättningar.

Större delen av det kvarvarande underskottet för Svetabgruppen hänför sig till nedläggningen av projektarbetet på en bilhjulsfabrik i Luleå. Främsta orsaken till att projektet lades ned var den förväntade dämpning av bilproduktionen i Europa, som sedermera inträffat.

Propositionen om Svetabs grundande angav att företaget, så snart det bedömdes förenligt med dess intressen, borde avyttra sina aktieposter. Svetabs uppgift är alltså i första hand etablering och utveckling, men ej förvaltning av företag. I enlighet härmed har företagen inom byggmaterialektorn per 1 januari 1975 överlåtit till Statsföretag AB.

En omprövning av principerna för Svetabs verksamhet pågår. Detta arbete resulterar sannolikt i en strävan att omorientera projektverksamheten bl. a. mot delägda projekt och i synnerhet sådana som i högre grad kan byggas på ett etablerat kommersiellt och tekniskt kunnande.

Särskilt intresse kommer att ägnas mindre företags växande anpassningsproblem till den pågående strukturomvandlingen. Svetabs engagemang i bl. a. AC-Mekan, en form av producentkooperativ uppdragsförmedling, har givit värdefulla erfarenheter som möjliggör en fortsatt utveckling av marknadsanpassade metoder för samverkan.

Liber Grafiska AB

Liber Grafiska AB, som bildades i början av 1973, bestod av åtta rörelsedrivande bolag och lika många vilande bolag. Organisationen har successivt ändrats och dotterbolagens rörelser övertagits av moderbolaget. Verksamheten har inom moderbolaget uppdelats på divisioner, vilka arbetar som självständiga resultatenheter.

Ny organisation

Divisionsorganisationen har under hösten 1974 förts ut på marknaden. I samband därmed har de tidigare bolagsnamnen i flertalet fall ersatts av de nya divisionsbenämningarna, LiberFörlag, LiberKartor, LiberLäromedel, LiberTryck och LiberEkonomi. De gamla bolagsnamnen kommer även i framtiden att leva kvar som namn på publikationsserier eller liknande.

Stora investeringar

Investeringsverksamheten har varit livlig under 1974. Tillbyggnaden av tre kontorsvåningar på LiberHuset, vilken påbörjades sommaren

1973, stod färdig i augusti 1974 efter en investering på totalt ca 5,7 milj. kr. Det stora behovet av lagerutrymmen, särskilt för den omfattande förlagsverksamheten, löstes genom att en lagerbyggnad i närheten av LiberHuset förvärvades för 1 milj. kr. Ett långsiktigt investeringsprogram för tryckeridivisionens del har beslutats och för 1974 inneburit investeringar på 4,8 milj. kr. Bland större objekt märks ytterligare en fotosättningsmaskin av typ Linotron 505 TC, ny reprotrustning samt rulloffsetpressar för format A4 och S5. Bokbinderisidan har investerat i en nyöppnad avdelning i nya riksdagshuset. Vidare har en aktiepost om 10 % förvärvats i bokhandels distributionsföretaget AB Seelig & Co. Totalt uppgår investeringsutgifterna 1974 till 12,6 milj. kr. (3,1).

Inflyttningen i tillbyggnaden av LiberHuset ägde rum under augusti—september 1974. Därmed finns närmare två tredjedelar av Libers personal samlad på ett ställe. Antalet kvarvarande verksamhetsställen i Stockholm är trots detta betydande.

Oförändrat resultat

Den fakturerade försäljningen uppgick under 1974 till 195,6 milj. kr. (166,5). Ökningen uppgår till ca 17 %. Den helt övervägande delen av omsättningen avspeglar emellertid endast den allmänna höjningen av prisnivån, förstärkt av den speciella prishöjningen på papper. Resultatet av årets verksamhet blev före bokslutsdispositioner och skatter 1,7 milj. kr., vilket är betydligt bättre än budgeterat. Resultatet bör jämföras med föregående års resultat före extraordinära poster, +2,1 milj. kr. Samtliga organisations- och flyttningskostnader under 1974 belastar resultatet.

ABAB, Allmänna Bevaknings AB

Under 1974 har ABAB trots vissa rekryteringssvårigheter fortsatt sin expansion inom bevakningsområdet.

Ett antal projekt med syfte att utveckla personalrelationerna och marknadsföringen har genomförts.

Lokalvårdsverksamheten, som 1974 drivits av dotterbolaget ABAB Lokalvård AB, har utvecklats planerligt. Under hösten förvärvades Skyddsbevakning i Södertälje AB.

Faktureringen för ABAB med dotterbolag uppgick till 57,6 milj. kr. (42,4). Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev 89 tkr (856).

BS Konsult AB

God tillströmning av uppdrag och hög beläggning har medfört att antalet konsulter ökat hos företaget efter ett par år med i stort sett oförändrat antal.

Uppdragsvolymen har ökat såväl inom områdena utredning-projektering som projektledning-bygglledning. Utvecklingsarbete har under året bedrivits särskilt inom områdena arbetsmiljöplacering, årskostnadskalkylering och projekteringsmetodik.

Uppbyggnad av både organisation och marknadsföring har fortsatt. Ett mindre avdelningskontor har under året etablerats i Luleå.

Faktureringen uppgick till 17,3 milj. kr. (11,0). Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev 201 tkr (242). För 1975 förutses en fortsatt ökning av omsättningen.

Ceaverken AB

Moderbolagets fakturering uppgick till 52,0 milj. kr. (39,7). Exportandelen ökade till 66 % (57). USA svarade för 30 % (22) av total fakturering. Tillverkningsavtalet med AB ID-kort upphörde per 1 oktober 1974 och ersattes med ett samarbetsavtal, som i första hand gäller t. o. m. utgången av 1976. Den personal, som på Ceaverken varit sysselsatt med produktion av id-kort, är sedan den 1 januari 1975 anställd av AB ID-kort.

Trots en ökning av försäljningen redovisade Ceaverken 1974 ett resultat före dispositioner och skatter på -6,2 milj. kr. (+0,7). Denna förlust förorsakades framför allt av kraftigt ökade råvarukostnader, som inte kunde kompenseras genom ökade försäljningspriser. Företagets råvarukostnader skulle ha varit ca 9 milj. kr. lägre än de verkliga om 1973 års genomsnittliga inköpspriser hade gällt även under 1974. Dollarkursens fall medförde en inkomstminskning på ca 1,3 milj. kr.

Dotterbolagen Scanfors AB och Suomen CEA Oy utvecklades positivt.

Den samlade faktureringen för Ceaverken med dotterbolag uppgick till 75,9 milj. kr. (54,8) och resultatet före bokslutsdispositioner och skatter till -5,8 milj. kr. (+0,7).

En bedömning för 1975 visar att balans i bolagets ekonomi torde kunna uppnås under förutsättning av gynnsammare relationer på valutamarknaden.

Kalmar Verkstads AB

Under året har utredningar om bolagets framtid slutförts. Dessa visar dels att rullande järnvägsmateriel bör vara basen för den fortsatta verk-

samheten, dels att lastmaskiner för i första hand enhetslaster kan vara en lämplig komplementprodukt.

Efterfrågan på rullande järnvägsmateriel och lastmaskiner bedöms kunna ge företaget en tillfredsställande beläggning i ett längre perspektiv. Mot denna bakgrund har styrelsen för Statsföretag beslutat dels att upphäva det tidigare nedläggningsbeslutet, dels att företaget skall koncentrera verksamheten till rullande järnvägsmateriel samt att vidareutveckla affärsidén "lastmaskiner för enhetslaster".

Som ett led i den sistnämnda vidareutvecklingen förvärvades under hösten Lidhults Mekaniska Verkstad AB (LMV), som tillverkar tunga gaffeltruckar, för bl. a. enhetslaster, med en lyftkapacitet på upp till 40 ton.

Faktureringen för Kalmar Verkstad uppgick till 25,1 milj. kr. (51,5). Denna minskning beror på en förändring av tillverkningen, som blivit avsevärt mindre materialintensiv. Faktureringen avsåg huvudsakligen ombyggnad av bl. a. liggvagnar för SJ. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev -0,4 milj. kr. (-2,4). LMVs fakturering uppgick till 41,0 milj. kr. (32,0), och resultatet blev 0,9 milj. kr. (0,7).

Linson Instrument AB

Linsons produkter vänder sig till sjukhusens klinisk-kemiska laboratorier, läkarstationer, veterinärmedicinska stationer och privatläkare. Kolorimetriska instrument för kemisk analys av blod och elektroniska blodkroppsräknare säljs i ett 30-tal länder. Ca 85 % av totala försäljningen går på export.

Under 1974 påbörjades en förändring av företagets struktur, som kommer att fullföljas under 1975. Linson har tidigare huvudsakligen varit inriktat på produktutveckling men driver sedan slutet av 1974 även marknadsföring och produktion i egen regi.

Denna utökning av företagets verksamhet har bl. a. inneburit övertagande av lager, nedskrivningar och andra kostnader av engångskaraktär. Faktureringen uppgick till 4,8 milj. kr. (6,9) och resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev -4,7 milj. kr. (+0,2).

Under 1974 ägnades huvuddelen av utvecklingsresurserna åt en helt ny version av Linsons automatiska blodanalysator, Linson Analyzer 240.

Nuclear Steam S G AB

Företaget, som är licenstagare för ånggeneratorer från Westinghouse Electric Corp., låter tillverka sina produkter hos Uddcomb. Företagets hittills enda order på tre ånggeneratorer för Ringhals 4 kommer att leve-

reras och faktureras först 1977. Reservation har gjorts i årets bokslut för den förlust denna beställning väntas medföra.

Nyckelhus AB

1974 innebar en fortsatt ökning av omsättningen och en god resultatförbättring. Faktureringen uppgick till 45,8 milj. kr. (30,6). Budgeterat resultat har kunnat överträffas och uppgår till 1,1 milj. kr. (0) före bokslutsdispositioner och skatter.

Det förbättrade resultatet beror på prishöjningar samt på en ökning av leveranserna av styckehus. Försäljningsökningen har uppnåtts med i stort sett samma antal anställda.

Svårigheterna att få byggnadskreditiv väntas bestå under åtminstone första halvåret 1975. Efterfrågan på Nyckelhus produkter är god och orderstocken tillfredsställande.

AB Oljetransit

Oljetransits anläggningar vid Trondheimsfjorden utnyttjas för mottagning, lagring och transitering till Sverige av drivmedel, som tillhör svenska militära myndigheter. Större delen av cisternvolymen uthyrs emellertid numera till norska företag. Ett ökat utnyttjande av oljehamnen bör på sikt kunna uppnås.

Faktureringen uppgick till 1,0 milj. kr. (1,1). Resultatet för den kommersiella delen var före bokslutsdispositioner och skatter 0,3 milj. kr. (0,4).

AB Sonab

Utvecklingen av två nya produktlinjer, mobilradio och personsökare, som beslutades 1970, har visat sig bli avsevärt mer kostnads- och tidskrävande än beräknat. För att lösa mobilradiosidans lönsamhetsproblem förvärvades den 1 juli 1974 AGA Mobilradio AB samt AGAs elektronikfabrik i Gävle. Sonab tillfördes därigenom ett kompletterande produktsortiment, en utvidgad försäljnings- och serviceorganisation, samt ökad produktionskapacitet.

De senaste årens stora volymtillväxt har skapat allvarliga administrativa problem, vilka tillsammans med en ökad skuldsättning, den ambitiösa utvecklingssatsningen och kostnader för fusionen resulterat i en mycket kännbar förlust 1974.

En ny organisation har införts, präglad av decentralisering av resultatansvar. Ett rekonstruktionsprogram utarbetas i samråd med represen-

tanter för de anställda och har presenterats för Statsföretag. Försäljningen av audioprodukter ökade väsentligt. Den vikande konjunkturen påverkade försäljningen negativt på flera europeiska marknader. I Sverige däremot överträffades försäljningsplanerna.

Efter AGA-förvärvet är Sonab nu en av Nordens ledande mobilradioleverantörer. Orderstocken vid årsskiftet var onormalt hög, delvis beroende på försenade leveranser från fabrikerna.

Under hösten lanserades ett nytt tvåvägs personsökarsystem, vilket mottagits positivt av marknaden.

Mobilradioverksamheten i Finland, som förvärvades från AGA, organiserades i ett nybildat dotterbolag. Audiobolagen i Belgien och Norge har avvecklats och ersatts med agenter.

Sonabgruppens fakturering ökade under året till 82,0 milj. kr. (40,5). Av ökningen från 1973 svarade AGA-rörelsen för ungefär hälften. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev -53,0 milj. kr. (-2,6), varav 29,3 milj. kr. utgör extraordinära kostnader för rekonstruktionen. Dessa består främst av kostnader för nedskrivning av lager och förråd samt reserveringar för förluster i orderstocken. Förlusten täcks så gott som helt av koncernbidrag från Statsföretag på 50 milj. kr.

Stigtex AB

Orderingången under andra halvåret var mycket otillfredsställande beroende på en vikande efterfrågan på garner för hemtextilier och tuffade mattor. Sänkta materialkostnader slog under året snabbt igenom i sänkta försäljningspriser och medförde vissa lagerförluster.

Leveransen av de nya kardverken försenades, vilket medförde nära två månaders produktionsbortfall i spinneriet. Spinneriet har dock nu efter dessa investeringar en modern och effektiv produktionsutrustning vilket bör kunna medföra en ökad produktivitet och konkurrenskraft.

Faktureringen under 1974 var 25,4 milj. kr. (20,6). Ökningen beror på en större materialandel i leveranserna från färgtrycksavdelningen. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter var -325 tkr (846).

SID — Swedish Industrial Development Corporation

SID, som är helägt av Statsföretag AB, är även kontaktkontor i USA för Svenska Utvecklings AB (SU) och Förenade Fabriksverken (FFV). Beslut har fattats om att i början av 1975 flytta SIDs kontor från centrala Manhattan, New York, till Greenwich, Connecticut.

SIDs viktigaste uppgift har, nu liksom tidigare, varit att följa utvecklingen i USA inom utvalda behovs- och produktområden och att infor-

mera uppdragsgivarna om nya metoder, system eller produkter. En markerad strävan har härvid varit att fördjupa SIDs kunnande inom dessa områden och till företaget har därför knutits ett ökat antal branschspecialister. SID har under året haft ca 10 anställda.

AB Svensk Torvförädling

Beslut har under året fattats om åtgärder för att förbättra produktionsutrustningen i kronmullfabriken. Dessa investeringar uppgår till sammanlagt 3,0 milj. kr. I syfte att uppnå en ökad leveranssäkerhet även vid ogynnsamma väderleksförhållanden kommer den aktiva mossarealen att utvidgas under 1975.

Faktureringen uppgick till 8,1 milj. kr. (7,6), och resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev 1,5 milj. kr. (1,9). Investeringarna uppgick till 0,3 milj. kr. (0,3).

Svenska Lagerhus AB

Lagerhusbolaget äger och förvaltar lagerhus, lagrar spannmål, frö och fodermedel etc. Bolaget åtar sig särskilda uppgifter som t. ex. beredskapslagring av brödsäd och kraftfoder.

Faktureringen 1974 blev 3,6 milj. kr. (2,9) och resultatet före bokslutsdispositioner och skatter 49 tkr (29).

Resultatet för 1975 beräknas bli oförändrat jämfört med 1974.

Svenska Skifferolje AB

Under 1974 har avvecklingen av bolagets och dess dotterbolags verksamhet fortsatt.

Kostnaderna för avvecklingsarbetet uppgick till 0,1 milj. kr. (1,1). Bolaget uppvisade ett resultat före bokslutsdispositioner och skatter på 0,8 milj. kr. (1,1).

Uddcomb Sweden AB

Den internationella kärnkraftindustrin har fått en annan struktur än vad som förutsågs vid Uddcombs bildande 1969. Utbyggnaden av kärnkraften även i Sverige kommer att ske i en långsammare takt än som då planerades.

Därför har Uddcombs affärsidé och produktinriktning omprövats och

förändrats. En stark koncentration till reaktortankar och ånggeneratorer pågår. Detta är ett tidsödande och kostsamt arbete. Företagets resultatförbättring har härigenom blivit fördröjd.

Långa genomloppstider, 3—4 år, och en viss eftersläpning i produktionen har lett till att inga nukleära kärn levererats under 1974. Faktureringen blev därför endast 5,2 milj. kr. (36,2), men kommer 1975 att öka till ca 100 milj. kr. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev sämre än förutsett —21,7 milj. kr. (—18,1).

För Uddcomb kvarstår goda utsikter att utvecklas som leverantör av nukleära produkter trots tveksamhet inför kärnkraftens utbyggnad såväl i Sverige som i andra länder. Orderstocken har fortsatt att öka och var vid årets slut 261,7 milj. kr. (181,4).

Statsföretag AB — förvaltningsberättelse

Statsföretag medverkade under 1974 till beslut om en rad betydande expansionsinvesteringar i dotterbolagen. Inom ramen för dotterbolagens långsiktiga planer förvärvades dessutom aktiemajoriteten i ett flertal företag.

Beslutet att i Stålverk 80 satsa ca 5 000 milj. kr. kommer att ta en stor del av koncernens samlade finansiella resurser i anspråk under flera år i slutet av 70-talet. Bland övriga dotterbolag som under 1974 fattade beslut om stora kapacitetsökande anläggningsinvesteringar kan nämnas Berol Kemi, ASSI, LKAB och Karlskronavarvet.

Under våren blev Statsföretag ägare till den s. k. Pullmaxgruppen. I omedelbar anslutning till förvärvet överläts företagen till SMT. Genom att de nyförvärvade aktierna av Statsföretag nedskrevs med 18 milj. kr. tillfördes SMT-Pullmax motsvarande reserv i de nya aktieposterna. Hos Statsföretag genomfördes en mot nedskrivningen direkt svarande uppskrivning av aktierna i SMT-Pullmax, till deras nominella värde.

Efter utslag av särskilt tillsatt skiljenämnd fastslogs Statsföretags rätt att ur framtida överskott få ersättning för lämnade koncernbidrag till Uddcomb Sweden AB. Med Uddeholms AB träffades vidare ett avtal om förvärv av Uddeholms minoritetspost i Uddcomb till ett pris av 1,5 milj. kr.

Under året genomfördes av dotterbolagen ett 10-tal företagsförvärv. Bland dessa kan nämnas ASSIs köp av Örebro Pappersbruk och Kalmar Verkstads förvärv av Lidhults Mekaniska Verkstad.

Under det gångna året inleddes en omgruppering av Statsföretagsgruppens företag i syfte att etablera ett mindre antal, slagkraftiga dotterbolag. Sålunda övertog Tobaksbolaget från Kabi dess dotterbolag Grummebolagen. Statsföretag överlät till LKAB samtliga aktier i Statsgruvor med verkan från den 1 januari 1975. Sedan slutet av förra året pågår en omgruppering av flera av Svetabs dotterbolag. En särskild byggmaterialgrupp, tills vidare direkt sorterande under moderbolaget, etablerades. Två mindre företag i verktygsbranschen, Nordtool och Anderssons Finsliperi, kommer att överföras till SMT-Pullmax. Andra liknande omflyttningar planeras. Samtidigt kommer verksamheten i Svetab, med inriktning på nyetablering, att knytas närmare till Statsföretag. 45 % av aktierna i Beijer Byggmaterial förvärvades. I början av 1975 övertog Statsföretag en minoritetspost på 9,5 % av aktierna i Götaverken från staten.

Under 1974 beslöt Statsföretag om nyemissioner hos en rad dotterbolag. Det sammanlagda beloppet översteg 350 milj. kr. Häri inräknas de 175 milj. kr. avseende Stålverk 80, som tillsköts efter riksdagsbeslut till Statsföretag och omedelbart slussades vidare till NJA.

För att i planerad omfattning kunna medverka i dotterbolagens expensionsplaner kommer Statsföretag under de närmaste åren att behöva låna stora belopp, företrädesvis på utländska kapitalmarknader. I slutet av 1974 träffades sålunda avtal med svenska och utländska banker om ett par medelfristiga lån med 5—6 års löptid och på ett sammanlagt värde av 20 miljoner US\$ eller motsvarande härav i annan konvertibel eurovaluta. Under 1975 uppskattas lånebehovet till inemot 300 milj. kr.

Under året antog Statsföretags styrelse riktlinjer för "Samråd och information om företagets ekonomi i Statsföretagsgruppens företag". Dessa riktlinjer kommer att innebära kraftigt ökade insatser internt inom företagen, syftande till att ge alla anställda ökade möjligheter att aktivt ta del i sitt eget företags utveckling. Statsföretags styrelse antog liksom "Mål och riktlinjer för förbättring av de svårssysselsattas situation i Statsföretagsgruppens företag".

I löner och arvoden utbetalades under året till styrelse och verkställande direktör 548,1 tkr och till övriga — i medeltal 44 anställda — 4 075,7 tkr.

Bolaget har inte någon lånefordran eller ansvarsförbindelse som enligt aktiebolagslagen skall redovisas i förvaltningsberättelsen.

Till Norrlandsfonden lämnades bidrag med 15 milj. kr.

Efter ordinarie bolagsstämma i maj månad 1974

kvarstod som disponibla medel	19 829 tkr
tillkommer årets resultat	37 153 tkr
	<hr/>
till bolagsstämmans förfogande	56 982 tkr

Styrelsen och verkställande direktören föreslår

att som utdelning disponeras 56 000 tkr inklusive 20 000 tkr av bidraget till Svetab. Kontant till aktieägaren, staten, skall därför erläggas 36 000 tkr.

att återstoden, eller 20 982 tkr, balanseras i ny räkning.

Stockholm i mars 1975

<i>Bertil Olsson</i> (styrelsens ordförande)	<i>Erik Grafström</i>	<i>Harry Hjalmarson</i>
<i>Ivar Högström</i>	<i>Sigurd Ljungcrantz</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Karl-Erik Nilsson</i>	<i>Åke Ståhlbrandt</i>	<i>Nore Sundberg</i>
	<i>Per Sköld</i> (verkställande direktör)	

Revisionsberättelse

I egenskap av revisorer i Statsföretag Aktiebolag får vi avge följande revisionsberättelse för år 1974.

Vi har granskat årsredovisningen, tagit del av räkenskaper, protokoll och andra handlingar, som lämnar upplysning om bolagets ekonomi och förvaltning samt vidtagit de övriga granskningsåtgärder vi ansett erforderliga.

Den löpande granskningen och granskningen av bokslutet har handhåfts av Bohlins Revisionsbyrå AB, som däröver avlämnat berättelse till revisorerna.

Emot den i förvaltningsberättelsen omnämnda uppskrivningen och nedskrivningen av aktier i dotterbolag har vi inget att erinra.

Aktiebolagslagens föreskrifter om redovisning av aktieinnehav och koncernförhållanden har iakttagits liksom även föreskrifterna om förteckning över lån och ansvarsförbindelser avseende sådana personer, för vilka inskränkning i rätten till lån föreligger.

Under revisionen har icke framkommit anledning till anmärkning beträffande redovisningshandlingarna, bokföringen, inventeringen av tillgångarna eller förvaltningen i övrigt.

Styrelsen och verkställande direktören föreslår, att vinsten enligt balansräkningen, 56 982 tkr, disponeras sålunda,

att till aktieägaren, staten, utdelas	36 000 tkr
samt att i ny räkning balanseras	20 982 tkr
Summa	56 982 tkr

Detta förslag beaktar aktiebolagslagens föreskrifter angående fondavsättning och strider icke mot god affärssed.

Vi tillstyrker,

att den i årsredovisningen intagna, av oss påtecknade balansräkningen fastställs,

att styrelsens ledamöter och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för den tid årsredovisningen omfattar samt

att vinsten disponeras i enlighet med ovannämnda förslag.

Stockholm den 8 april 1975

Sören Mannheimer

Bernt Nilsson

Andreas Adahl

Knut Ranby

Birger Sonesson

auktoriserad revisor

auktoriserad revisor

Den företagsdemokratiska utvecklingen

Demokrati under fem år

Ett av de mål Statsföretagsgruppen haft, alltsedan gruppen bildades för fem år sedan, har varit att skapa långsiktig anställningstrygghet och arbetstillfredsställelse för de anställda samt en strävan att öka de anställdas medinflytande.

Statsföretags policy om företagsdemokrati fastställdes 1971 i anslutning till fyra konferenser med representanter för företagsledningar och övriga anställda samt företagsdemokratidelegationen.

Under åren 1972—74 påbörjade dotterbolagens företagsnämnder utvecklingen av företagsanpassade handlingsprogram. Detta befrämjades av 20 konferenser som arrangerades i samarbete mellan Statsföretag, SFO (Statsföretagens Förhandlingsorganisation), LO och SIF/SALF/CF. Totalt har ca 400 personer deltagit.

Konferenserna har haft en stimulerande inverkan på de organ för samråd och medinflytande som finns. Verksamheten i företagsnämnderna har utvecklats, nya utskott och kommittéer har tillkommit och de anställdas representanter har i högre grad än tidigare kunnat medverka i företagets planerings- och policyarbete.

I samband med en översikt som gjordes i moderbolaget 1973 prioriterades följande utvecklingsområden:

Personalpolitik i samverkan genom

- utformning av personalpolitiska program, riktlinjer och rutiner
- personalmedverkan vid befattningsutformning, rekrytering och urval
- personalinflytande på utbildning

Förändrad arbetsorganisation genom

- självstyrande arbetsgrupper
- projektmedverkan
- direktionsmedverkan

Självkorrigerande system för arbetarskydd och hälsovård.

Medinflytande i styrsystem för produktion och ekonomi.

I slutet av 1973 fanns det handlingsprogram i 21 av de 22 dotterbolag som har mer än 50 anställda.

Fortsatt utveckling

Två tendenser kan urskiljas. Arbetsorganisation och representativa system utvecklas mot en integrerad organisation, dvs. en linjeorganisation med personalrepresentanter i direktion eller motsvarande och på övriga ledningsnivåer (Ex. Karlskronavarvet, Kalmar Verkstad, Tobaks-

bolaget, Liber Grafiska). Vidare synes företagens partsgemensamma handlingsprogram få form av formell överenskommelse, ibland tillkommen inom nämndverksamheten (Karlskronavarvet), ibland genom överläggningar på förbunds nivå (Tobaksbolaget).

Frågorna om trygghet, arbetstillfredsställelse och medinflytande aktualiseras regelbundet i långsiktsplaneringen inom Statsföretag och i samband med att moderbolaget fastställer dotterbolagens mål. Man får därigenom en fortgående dialog om utvecklingen.

Riktlinjer för samråd och information om företagets ekonomi har beslutats av Statsföretags styrelse efter en utredning i en partssammansatt arbetsgrupp med bred förankring och efter remiss till dotterbolagens företagsnämnder.

En särskild partssammansatt referensgrupp arbetar på att främja tillämpningen av riktlinjerna i samarbete med två av företagen (Karlskronavarvet och Kabi).

Riktlinjer har också beslutats för åtgärder som kan gynna svårssysselsatt arbetskraft. Förebilder har funnits bl. a. i LKABs och NJAs arbete med frågor av denna typ.

SFO, har påtagit sig större ansvar för att bevaka företagsdemokratiska frågor i centrala förhandlingar.

Man kan förvänta sig att utvecklingstakten ökar under 1975. Mer än policyutveckling kommer arbetet nu att gälla praktiska förändringar på arbetsplatsen. I samråds- och utvecklingsorgan har man dessutom börjat diskutera vilka praktiska konsekvenser en ny lagstiftning om förhandlingsrätt och kollektivavtal får inom gruppen.

Policydokument inom Statsföretag av grundläggande betydelse för den företagsdemokratiska utvecklingen:

- Statsföretagsgruppen — mål, inriktning och ansvar (1972)
- Statsföretags inriktning inom det företagsdemokratiska området (1971)
- Samråd och information om företagets ekonomi i Statsföretagsgruppens företag (1974)
- Statsföretags riktlinjer om åtgärder för svårssysselsatt arbetskraft (1974)

Utvecklingsarbetet vägleds i övrigt bl. a. av företagsdemokratidelegationens skrift "Försöksverksamhet med företagsdemokrati vid statliga bolag" samt av avtal mellan parterna.

Utvecklingsorgan

Företagsdemokratidelegationen, (1968—1975) för försöksverksamhet inom statliga bolag som förväntas ge vägledning inom näringslivet.

Trygghetsrådet för statsägda bolag, TRS, (1972) främjar trygghetsavtalets tillämpning samt den företagsdemokratiska processen.

Utvecklingsrådet för statsägda bolag, URDEM, (1973) verkar för en påskyndad utveckling inom det företagsdemokratiska området, och svarar numera också för kontinuiteten i det arbete som företagsdemokrati-delegationen påbörjat.

Statsföretags arbetsgrupp beträffande svårssysselsatt arbetskraft (1973—1974)

Statsföretags referensgrupp för ekonomisk information till de anställda, (1974) för tillämpning av riktlinjer.

Statsföretags projektgrupp för utveckling av personal-planeringssystem för gruppen (1974—1975)

Statsföretagsgruppen — balansräkning

milj. kr.

Tillgångar	31 december 1974	31 december 1973	
<i>Omsättningstillgångar</i>			
Kassa och bankmedel (not 1)	713,9	550,8	
Kortfristiga fordringar (not 2)	2 319,7	1 648,1	
Varulager (not 3)	2 360,8	1 700,6	3 899,5
<i>Investeringskonto hos Sveriges Riksbank</i>		84,6	25,7
<i>Anläggningstillgångar</i>			
Aktier och andelar	89,7	54,8	
Långfristiga fordringar (not 4)	782,7	851,9	
Fastigheter, maskiner och inventarier (not 5)	5 375,0	4 406,3	
Goodwill (not 6)	45,6	16,8	5 329,8
<i>Summa tillgångar</i>		11 772,0	9 255,0

Skulder och eget kapital

<i>Kortfristiga skulder</i>			
Bankskulder	300,5	259,4	
Leverantörsskulder	910,9	596,0	
Övriga kortfristiga skulder	2 005,6	1 528,8	2 384,2
<i>Långfristiga skulder</i>			
Obligationslån (not 7)	710,0	597,8	
Övriga långfristiga skulder (not 8)	2 642,9	2 040,5	
Avsatt till pensioner	310,6	264,5	2 902,8
<i>Särskilda avsättningar</i>			
Allmän varulagerreserv (not 9)	738,5	483,8	
Lagerinvesteringsskonton	—	28,2	
Investeringsfonder (not 10)	149,1	74,0	
Särskilda investeringsfonder	51,0	—	
Arbetsmiljöfonder	69,2	—	
Ackumulerade avskrivningar utöver planenliga	990,7	672,7	
Övriga avsättningar	4,6	3,7	1 262,4
<i>Värdereglering för investeringar i dotterbolag</i>		176,5	182,5
<i>Minoritetsintressen i eget kapital (not 11)</i>		94,3	90,6

Eget kapital

Aktiekapital	1 525,0	1 400,0	
Bundna medel	768,1	580,5	
Disponibla medel (not 12)	249,7	314,6	
Årets resultat	74,8	137,4	
<i>Summa eget kapital</i>		2 617,6	2 432,5
<i>Summa skulder och eget kapital</i>		11 772,0	9 255,0
Villkorlig skuld till svenska staten		64,7	179,7
Ställda pantar		3 250,7	2 803,5
Övriga ansvarsförbindelser		378,9	322,7

Statsföretagsgruppen — resultaträkning

milj. kr.

	1974		1973	
Försäljningsintäkter (not 13)		8 062,5		5 605,6
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader		6 403,8		4 707,2
<i>Återstår</i>		<u>1 658,7</u>		<u>898,4</u>
Avskrivningar enligt plan (not 14)		463,2		416,8
<i>Rörelseresultat efter avskrivningar</i>		<u>1 195,5</u>		<u>481,6</u>
<i>Finansiella intäkter</i>				
Räntor	162,0		115,4	
Övriga (not 15)	<u>28,7</u>	190,7	<u>15,9</u>	131,3
<i>Finansiella kostnader</i>				
Räntor	248,6		176,8	
Övriga (not 15)	<u>94,8</u>	343,4	<u>23,0</u>	199,8
<i>Återstår</i>		<u>1 042,8</u>		<u>413,1</u>
Extraordinära intäkter och kostnader (not 16)		<u>- 55,9</u>		<u>- 7,0</u>
<i>Resultat före bokslutsdispositioner och skatter</i>		986,9		406,1
<i>Dispositioner</i>				
Avsättning till allmän varulagerreserv	-240,6		-73,1	
Extra avskrivningar utöver planenliga (not 17)	-309,6		-58,9	
Avsättning till investeringsfonder	-91,0		-6,3	
Avsättning till särskilda investerings- fonder	-51,0		—	
Avsättning till arbetsmiljöfonder	-69,2		—	
Övrigt, netto (not 18)	<u>+9,2</u>	-752,2	<u>-5,5</u>	-143,8
<i>Resultat före skatter</i>		<u>234,7</u>		<u>262,3</u>
Skatter		159,0		123,4
		<u>75,7</u>		<u>138,9</u>
Minoritetsandelar i årets resultat		-0,9		-1,5
<i>Årets resultat</i>		<u>74,8</u>		<u>137,4</u>

Statsföretagsgruppen — bokslutskommentarer

Koncernens resultat- och balansräkningar med kommentarer, sidorna 41—46, samt den inledande översikten över koncernens verksamhet, sidorna 4—8 utgör en del av Statsföretags årsredovisning. Koncernbokslutet bygger på redovisningshandlingar från samtliga de bolag där Statsföretag äger 50 % av aktierna eller mer. Koncernbokslutet har upprättats enligt den s. k. förvärvsvärdeметоден (past-equity).

Balansräkningen

1. Kassa och bankmedel

Kassa och bankmedel ökade med 163 milj. kr. Största ökningen redovisade Tobaksbolaget främst beroende på att 226 milj. kr. i tobaksskatt var obetald vid årsskiftet.

2. Kortfristiga fordringar

Lån och placeringar ökade med 275 milj. kr. varav hos Statsföretag 130 milj. kr. samt hos Uddevallavarvet 89 milj. kr. Fordringar på kunder ökade med 368 milj. kr.

3. Varulager milj. kr.

Varulagret redovisas till det lägsta av anskaffnings- resp återanskaffningsvärdet, som efter avdrag för inkurans ej heller översteg varornas försäljningsvärde efter avdrag för försäljningskostnader.

	1974	1973
Bruttolager	2 481,7	1 790,3
Inkuransreserv	120,9	89,7
Balansräkningens värde	2 360,8	1 700,6

Av varulagerökningen hänförde sig 101 milj. kr. till bolag som förvärvats under året. Större lagerökningar redovisades hos ASSI med 178 milj. kr., NJA 123 milj. kr. samt hos Tobaksbolaget med 83 milj. kr.

4. Långfristiga fordringar

Över 500 milj. kr. redovisades av Uddevallavarvet och avsåg krediter för levererade fartyg. Dessa minskade under året med 125 milj. kr.

5. Anläggningar milj. kr.

Akkumulerade avskrivningar utöver plan redovisas på balansräkningens passivsida. Dessa uppgick till 990,7 milj. kr. (672,7). I bokfört nettovärde, övrigt, ingår pågående nyanläggningar med 764,8 milj. kr.

	Fastig- heter	Maskiner Inventarier	Övrigt	Totalt
Anskaffningsvärde	3 228,8	4 559,6	1 177,3	8 965,7
Akkumulerade avskrivningar enligt plan	<u>1 416,3</u>	<u>2 015,5</u>	<u>158,9</u>	<u>3 590,7</u>
Värde enligt balansräkningens tillgångssida	1 812,5	2 544,1	1 018,4	5 375,0
Akkumulerade avskrivningar utöver plan	<u>164,9</u>	<u>825,3</u>	<u>0,5</u>	<u>990,7</u>
Bokfört nettovärde	1 647,6	1 718,8	1 017,9	4 384,3

Brandförsäkringsvärdena var vid årsskiftet för byggnader ca 3 250 milj. kr. och för maskiner och inventarier ca 5 400 milj. kr. Taxeringsvärdena för byggnader och tomter uppgick till ca 3 350 milj. kr. På de övervärden i dotterbolagsaktier, som i koncernens balansräkning tillförts fastigheter och maskiner, har avskrivning skett med 10 % enligt tidigare tillämpad praxis.

6. Goodwill

Balansräkningens värde för goodwill består av förvärvade goodwillvärden i dotterbolag till ASSI.

7. Obligationslån

Ökningen av obligationslånen med 112 milj. kr. avsåg främst nya lån till Berol Kemi (35 milj. kr.) samt Uddevallavarvet (75 milj. kr.).

8. Övriga långfristiga skulder

Reverslån hos NJA ökade från 1973 med 323 milj. kr. Ökningen avsåg bl. a. lokaliseringsslån med 156 milj. kr. samt lån hos försäkringsbolag och banker med ca 90 milj. kr. I övrigt redovisade Uddevallavarvet en ökning med 89 milj. kr. och ASSI med 194 milj. kr., varav 163 milj. kr. utgjorde latent skatteskuld i samband med förvärvet av Örebro Pappersbruk.

9. Allmän varulagerreserv milj. kr.

Enligt balansräkningen 1974-01-01	483,8
Övertagna i samband med förvärv av dotterbolag	2,6
Årets avsättningar, netto	240,6
Återföring av reservering i koncernbokslutet	<u>11,5</u>
Enligt balansräkningen 1974-12-31	738,5

Minoritetens andel av varulagerreserven uppgick till 6,7 milj. kr. Det utnyttjade utrymmet för ytterligare skattefri nedskrivning av varulager var ca 560 milj. kr.

10. Investeringsfonder milj. kr.

Enligt balansräkningen 1974-01-01	74,0
Övertagna i samband med förvärv av dotterbolag	0,4
Under året ianspråktagna	-16,3
Årets avsättningar	91,0
Enligt balansräkningen 1974-12-31	149,1

11. Minoritetsintressen i eget kapital milj. kr.

	1974	1973
LKAB	61,1	60,8
SARA	23,0	18,4
Uddcomb	3,3	6,7
Övriga dotterbolag	1,8	1,8
Minoritetsintressen ingående i dotterdotterbolag	5,1	2,9
Enligt balansräkningen	94,3	90,6

Minoritetsintresset i SARA har liksom tidigare år delvis tagits i anspråk för att täcka ej bokförda pensionsåtaganden. Motivet för dessa ombokningar ges av bolagsordningen för SARA.

12. Disponibla medel milj. kr.

Enligt balansräkningen 1974-01-01		452,0
Avsättning till bundna medel	-37,5	
Fondemission i Tobaksbolaget	-150,0	
-varav avgår förvärvade vinstmedel	+51,0	
Uddevallavarvets tidigare villkorliga skuld till staten, nu ovillkorlig	-50,0	
Utdelning till utomstående	-25,2	-211,7
Övrigt, netto		+9,4
Enligt balansräkningen 1974-12-31		249,7

Resultaträkningen*13. Interna leveranser milj. kr.*

Försäljningsvärdet har framkommit efter eliminering av interna leveranser uppgående till:

	1974	1973
LKAB till NJA	87,1	30,0
NJA till Uddevallavarvet	28,8	16,1
ASSI till Svetab	6,7	6,0
Övriga interna leveranser	17,9	22,8
Summa	140,5	74,9

14. Avskrivningar

Avskrivningarna enligt plan är beräknade med ledning av anläggningarnas ekonomiska livslängder. De uppgick för maskiner och inventarier till 324,4 milj. kr., för fastigheter till 129,1 milj. kr. och för övriga an-

läggningar till 9,7 milj. kr. Byggnader avskrivs sålunda i allmänhet med 3—4 % medan huvuddelen av maskinerna avskrivs med 7—12 %. I bägge fallen räknat på ursprungligt anskaffningsvärde och utan hänsyn till eventuell direktnedskrivning mot investeringsfond.

15. Finansiella intäkter och kostnader

Vid sidan av räntor redovisades bland intäkterna utdelningar från utomstående bolag med 3,5 milj. kr. samt kursvinster med 22,8 milj. kr. och bland kostnaderna kursförluster på främmande valutor med 94,8 milj. kr. Uddevallavarvet redovisade 73,2 milj. kr., varav 71,0 milj. kr. utgjorde uppskrivning av långfristiga lån.

16. Extraordinära intäkter och kostnader milj. kr.

Intäkter

Realisationsvinster vid försäljning av anläggnings- tillgångar		56,9
---	--	------

Kostnader

Nedskrivning av övervärden mm	37,2	
Extraordinära saneringskostnader	34,6	
Bidrag till Norrlandsfonden	15,0	
Övrigt, netto	26,0	-112,8
Netto		- 55,9

17. Extra avskrivningar utöver planenliga

Avskrivningarna fördelar sig med 297,0 milj. kr. (55,3) på maskiner och inventarier samt med 12,6 milj. kr. (3,6) på fastigheter och övriga anläggningar.

18. Övrigt netto milj. kr.

Upplösning av lagerinvesteringsskonto	28,3	
Gottgörelse från pensionskassor, Tobaksbolaget	7,7	36,0
Avgår:		
Avsättning för täckande av pensionsskuld i ASSI och SARA	13,5	
Avsättning till reserv för aktier	12,3	
Övrigt, netto	1,0	-26,8
Netto		9,2

Statsföretagsgruppen — finansieringsanalys

milj. kr.

	1974	1973	1972
Tillförda medel			
<i>Internt tillförda medel</i>			
Nettovinst	75	137	91
Avskrivningar	773	476	365
Avsättningar och dispositioner m m	328	95	34
Avgår statsbidrag som påverkat resultatet	—	—	— 86
Avgår utdelning	— 22	—	—
<i>Summa</i>	1 154	708	404
<i>Externt tillförda medel</i>			
Långfristig upplåning	761	209	605
Statsbidrag	—	—	86
Nyemission	175	—	—
<i>Summa</i>	936	209	691
<i>Summa tillförda medel</i>	2 090	917	1 095
Använda medel			
<i>Investeringar</i>			
Aktier, andelar, fordringar m m	3	49	5
Fastigheter, maskiner och inventarier — delvis genom företagsförvärv	1 425	851	960
<i>Summa använda medel</i>	1 428	900	965
Förändring av rörelsekapital	662	17	130
<i>Summa</i>	2 090	917	1 095
Specifikation av förändring i rörelsekapital			
Ökning av varulager	660	243	178
Förändring av kortfristiga fordringar	672	— 63	317
Ökning av kortfristiga skulder	— 833	— 66	— 603
Förändring av kassa och bankmedel	163	— 97	238
<i>Summa</i>	662	17	130

Inflationens effekter — några synpunkter

Det gångna året har kännetecknats av stora prisökningar på många av gruppens produkter men också på förbrukade råvaror och halvfabrikat. Prisökningen har även varit mycket kännbar på investeringssidan. I avvaktan på mer generella rekommendationer för en fullständig omräkning av årsbokslutet med hänsyn till inflationseffekterna ges här kommentarer till några viktiga förhållanden.

Avskrivningar på återanskaffningsvärden

Koncernens resultaträkning har belastats med avskrivningar enligt plan uppgående till 463 milj. kr. beräknade på det sätt som angivits i tillhörande kommentarer. Avskrivningsbeloppet baserat på återanskaffningsvärden uppgår till ca 720 milj. kr.

Lagervinster

I resultaträkningen har s. k. lagervinster inkluderats i resultatet före bokslutsdispositioner och skatter. Lagervinster i bokstavig mening, beroende på att utgående lager omvärderats från under året gällande standardpriser till bokslutsvärden, förekommer i förhållandevis obetydlig omfattning och beräknas för koncernen inalles uppgå till ca 20 milj. kr. Däremot påverkas resultatet före bokslutsdispositioner och skatter indirekt i större utsträckning av att årets lagerförbrukning i betydande omfattning redovisas till värden som bygger på kostnadsläget 1973 eller tidigare. Om materialförbrukningen under 1974 genomgående hade bokförts till aktuella återanskaffningsvärden skulle resultatet ha försämrats med ca 220 milj. kr.

”Inflationsrensad” lönsamhet

Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter rensat från de inflationseffekter som ovan nämnts uppgår till ca 490 milj. kr. Om detta efter tillägg av kostnadsräntor sätts i relation till uppindexerade tillgångsvärden erhålls en lönsamhet på arbetande kapital uppgående till ca 6 %. I kapitalbasen, som avser årsgenomsnitt, har anläggningstillgångarna värderats till bruksvärden, dvs. aktuella återanskaffningsvärden med avdrag för ackumulerade kalkylmässiga avskrivningar. Lagret har också i möjligaste mån värderats till aktuella återanskaffningsvärden. Kassa, bank och postgirotillgodohavanden samt fordringar har värderats till bokförda värden.

Inflationseffekter på rörelsekapitalets storlek

År 1974 innebar en kraftig ansvällning av koncernens rörelsekapital och ökningen uppgick till 662 milj. kr. Den helt dominerande förklaringen härtill är en lagerökning på 660 milj. kr. (föregående år 243 milj. kr.). Av årets lagerökning hänför sig ca 100 milj. kr. till förvärvade bolag och ca 360 milj. kr. till prisökningar.

Kundfordringarna ökade med 53 milj. kr. mer än leverantörsskulderna medan kassa- och bankmedel steg med 163 milj. kr. Dessa förändringar uppvägs dock av att övriga korfristiga skulder ökat med 214 milj. kr. mer än övriga kortfristiga fordringar.

Orderstock i fasta priser

Vid utgången av 1974 hade en del av företagen inom gruppen en orderstock inkluderande beställningar i fasta priser avsedda att levereras under 1975 eller senare. Sådana orderstockar finns hos de båda varven men bl. a. också hos NJA och SMT-Pullmax. Den del av orderstocken som tagits i fasta priser beräknas för gruppen totalt uppgå till ca 4 000 milj. kr. Material för dessa leveranser har till stor del upphandlats i fasta priser. Hänsyn till normala lönekostnadsökningar har tagits då dessa order tecknades. Däremot har hänsyn inte tagits till de stora ökningarna som inträffade under 1974 och som delvis kan förväntas under 1975.

”Inflationsrensats” resultat

I beräkningen har bl. a. bortsetts från inflationsvinst på den monetära nettoskulden.

Resultat före bokslutsdispositioner och skatter enligt resultaträkning	987 milj. kr.
Avgår: Skillnad mellan kalkylmässiga och planenliga avskrivningar	ca 257 milj. kr.
Lagervinster	ca 240 milj. kr.
”Inflationsrensats” resultat före bokslutsdispositioner och skatter	ca 490 milj. kr.

Resultat- och balansräkningar i sammandrag

Resultaträkningar i sammandrag milj. kr.	ABAB	ASSI	Berol Kemi	BS Konsult
Fakturerad försäljning	57,5	1 664,6	475,9	17,3
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader	57,0	1 061,8	352,1	17,0
Avskrivningar	0,6	75,9	9,9	0,2
Rörelseresultat	(0,1)	526,9	113,9	0,1
Finansiellt netto	0,1	(47,9)	(3,8)	0,1
Extraordinära poster	0,1	—	—	—
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter	0,1	479,0	110,1	0,2
Dispositioner	—	(432,3)	(92,2)	—
Skatter	—	15,6	17,0	0,1
Årets resultat	0,1	31,1	0,9	0,1
Balansräkningar i sammandrag milj. kr.				
Likvida tillgångar	1,7	144,6	30,2	2,2
Fordringar	11,0	302,7	90,9	4,8
Varulager	1,5	428,4	87,7	—
Summa omsättningstillgångar	14,2	875,7	208,8	7,0
Anläggningstillgångar	5,7	1 408,4	53,5	0,2
Balansomslutning	19,9	2 284,1	262,3	7,2
Korta skulder	13,2	517,1	85,8	6,6
Långa skulder	3,5	795,3	48,3	—
Summa skulder	16,7	1 312,4	134,1	6,6
Särskilda avsättningar	0,4	607,7	91,0	—
Eget kapital	2,8	364,0	37,2	0,6
varav aktiekapital ingående i eget kapital	2,0	300,0	30,0	0,3

() = minussiffror

Cea- verken	Kabi	Kalmar Verk- stad	Karls- krona- varvet	Liber Gra- fiska	Linson Instru- ment	LKAB	NJA	Nuc- lear Steam	Nyc- kel- hus
75,9	304,9	66,7	136,2	195,6	4,8	2 013,3	994,1	—	45,8
77,7	263,7	64,1	117,6	189,1	7,8	1 435,0	922,1	2,4	44,3
2,1	13,3	1,8	4,4	3,7	0,1	219,5	49,0	—	0,2
(3,9)	27,9	0,8	14,2	2,8	(3,1)	358,8	23,0	(2,4)	1,3
(1,9)	(3,1)	(0,4)	8,9	(1,1)	(0,4)	14,2	(46,8)	0,1	(0,2)
—	2,9	—	0,2	—	(1,2)	(10,3)	—	—	—
(5,8)	27,7	0,4	23,3	1,7	(4,7)	362,7	(23,8)	(2,3)	1,1
5,9	(22,5)	11,6	(17,4)	(1,5)	4,7	(270,5)	20,0	2,3	(1,0)
0,1	2,5	—	3,4	0,1	—	69,6	3,2	—	—
—	2,7	12,0	2,5	0,1	—	22,6	(7,0)	—	0,1
9,7	11,8	2,0	38,0	2,7	0,2	246,0	47,8	—	1,7
21,0	72,5	32,7	84,0	31,6	0,8	396,8	305,1	10,7	9,7
13,0	103,4	20,3	93,2	54,1	4,2	268,6	424,6	—	3,8
43,7	187,7	55,0	215,2	88,4	5,2	911,4	777,5	10,7	15,2
23,6	142,0	19,7	64,9	30,1	0,5	1 840,7	1 038,9	—	2,9
67,3	329,7	74,7	280,1	118,5	5,7	2 752,1	1 816,4	10,7	18,1
38,8	66,9	39,1	148,4	61,5	2,3	437,9	311,5	10,6	12,1
14,0	87,1	14,4	13,3	16,1	3,0	130,9	1 027,4	—	4,8
52,8	154,0	53,5	161,7	77,6	5,3	568,8	1 338,9	10,6	16,9
5,5	103,0	3,1	76,3	18,5	0,1	771,9	—	—	1,0
9,0	72,7	18,1	42,1	22,4	0,3	1 411,4	477,5	0,1	0,2
8,0	50,0	5,0	32,0	15,0	0,3	500,0	400,0	0,1	0,1

Resultat- och balansräkningar i sammandrag

Resultaträkningar i sammandrag milj. kr.	Olje-transit	SARA	Skövde Gas-betong	SMT-Pullmax	Sonab
Fakturerad försäljning	1,0	422,9	—	171,7	82,0
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader	0,5	396,7	—	148,3	95,1
Avskrivningar	0,3	16,2	—	4,6	2,3
Rörelseresultat	0,2	10,0	—	18,8	(15,4)
Finansiellt netto	(0,2)	(8,9)	—	(5,9)	(6,7)
Extraordinära poster	—	9,6	—	1,8	(30,9)
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter	—	10,7	—	14,7	(53,0)
Dispositioner	—	(9,9)	—	(13,5)	50,0
Skatter	—	0,8	—	0,9	0,1
Årets resultat	—	—	—	0,3	(3,1)
Balansräkningar i sammandrag milj. kr.					
Likvida tillgångar	1,0	13,1	—	4,3	1,6
Fordringar	0,2	79,5	—	54,6	33,4
Varulager	—	10,8	—	68,6	57,7
Summa omsättningstillgångar	1,2	103,4	—	127,5	92,7
Anläggningstillgångar	19,4	225,2	13,1	40,8	18,3
Balansomslutning	20,6	328,6	13,1	168,3	111,0
Korta skulder	0,1	81,2	—	64,7	73,4
Långa skulder	19,5	200,7	4,0	67,1	37,0
Summa skulder	19,6	281,9	4,0	131,8	110,4
Särskilda avsättningar	—	6,9	—	19,7	—
Eget kapital	1,0	39,8	9,1	16,8	0,6
varav aktiekapital ingående i eget kapital	1,0	5,0	10,0	18,0	6,5

( ) = minussiffror

Stats- gruvor	Stig- tex	SID	Svensk Torv- för- ädling	Svenska Lager- hus	Skiffer- olja- bolaget	Tobaks- bolaget	Svetab	Udd- comb	Udde- valla- varvet
28,9	25,4	1,1	8,1	3,6	0,4	628,8	205,5	5,2	565,7
26,5	24,5	1,1	6,6	2,7	0,3	494,1	226,1	12,7	467,7
4,8	0,6	—	0,5	0,8	—	23,0	7,2	5,6	11,1
(2,4)	0,3	—	1,0	0,1	0,1	111,7	(27,8)	(13,1)	86,9
(0,9)	(0,6)	—	0,3	(0,1)	0,6	37,6	(9,7)	(8,5)	(48,2)
0,2	—	0,2	0,2	—	0,1	(2,0)	(10,7)	—	8,7
(3,1)	(0,3)	0,2	1,5	—	0,8	147,3	(48,2)	(21,6)	47,4
3,2	0,3	—	(1,1)	—	—	(124,8)	48,8	40,0	(46,8)
0,1	—	—	0,1	—	0,1	8,4	0,5	0,2	0,5
—	—	0,2	0,3	—	0,7	14,1	0,1	18,2	0,1
0,8	0,2	0,4	5,7	0,2	2,9	272,9	6,7	0,9	397,2
14,0	4,0	0,1	1,2	0,7	—	155,0	87,6	25,9	473,6
8,6	3,8	—	1,4	—	—	338,6	53,0	107,2	266,2
23,4	8,0	0,5	8,3	0,9	2,9	766,5	147,3	134,0	1 137,0
33,3	9,0	0,2	3,4	7,8	19,6	600,8	61,0	97,9	715,3
56,7	17,0	0,7	11,7	8,7	22,5	1 367,3	208,3	231,9	1 852,3
6,6	3,9	0,3	1,1	2,2	1,0	640,2	107,7	114,9	700,6
20,8	9,7	—	0,2	1,4	—	66,3	86,0	103,5	893,8
27,4	13,6	0,3	1,3	3,6	1,0	706,5	193,7	218,4	1 594,4
10,6	—	—	4,1	—	—	245,2	3,5	—	46,8
18,7	3,4	0,4	6,3	5,1	21,5	415,6	11,1	13,5	211,1
10,0	2,4	0,8	5,0	5,0	23,0	300,0	10,0	40,0	200,0

Statsföretag AB — balansräkning

milj. kr.

Tillgångar	31 december 1974		31 december 1973	
<i>Omsättningstillgångar</i>				
Kassa, bank och postgiro	106,7		242,8	
Placeringslån	150,0		20,0	
Fordringar, dotterbolag	201,7		162,1	
Andra fordringar	11,2	469,6	0,6	425,5
<i>Anläggningstillgångar</i>				
Fordringar, dotterbolag	208,6		215,3	
Fordringar, övriga	63,1		13,5	
Inventarier	0,2		0,3	
Aktier i dotterbolag (not 5 och 8)	2 210,9		1 879,9	
Aktier i andra bolag (not 6 och 9)	15,0	2 497,8	1,5	2 110,5
<i>Summa tillgångar</i>		2 967,4		2 536,0
 <i>Skulder och eget kapital</i>				
<i>Kortfristiga skulder</i>				
Skulder till dotterbolag	456,4		180,5	
Skatteskuld	38,2		16,3	
Övriga kortfristiga skulder	27,9	522,5	29,8	226,6
<i>Långfristiga skulder</i>				
Reverslån, dotterbolag	210,6		270,1	
Reverslån, övriga	89,6		89,6	
Obligationslån	179,2	479,4	174,4	534,1
<i>Eget kapital</i>				
Aktiekapital	1 525,0		1 400,0	
Reservfond	383,5		333,5	
Disponibla medel	19,8		18,9	
Årets resultat	37,2		22,9	
<i>Summa eget kapital</i>		1 965,5		1 775,3
<i>Summa skulder och eget kapital</i>		2 967,4		2 536,0
 Borgensförbindelser (not 7)		1 111,4		989,1

Statsföretag AB — resultaträkning

milj. kr.

	1974		1973	
Erhållna koncernbidrag (not 1)		174,5		97,0
Erhållna utdelningar (not 2)		36,6		30,2
Räntor, netto (not 4)		-19,4		-10,9
		<u>191,7</u>		<u>116,3</u>
Förvaltningskostnader (varav avskrivningar 0,2 för 1974 och 0,1 för 1973)	11,0		10,3	
Utvecklingsprojekt	0,8		5,9	
Lämnade koncernbidrag och aktieägartillskott (not 1 och 3)	83,0	-94,8	43,8	-60,0
		<u>96,9</u>		<u>56,3</u>
<i>Extraordinära kostnader:</i>				
Nedskrivning av aktier	4,5		2,5	
Stämpelkostnader	2,1		1,4	
Bidrag till Norrlandsfonden	15,0	-21,6	15,0	-18,9
<i>Resultat före bokslutsdispositioner och skatter</i>		<u>75,3</u>		<u>37,4</u>
Avsättning till reserv för aktier		—		5,0
<i>Resultat före skatter</i>		<u>75,3</u>		<u>32,4</u>
Skatter		38,1		9,5
<i>Årets resultat</i>		<u>37,2</u>		<u>22,9</u>

Originalen till resultat- och balansräkningarna är undertecknade av styrelsen och verkställande direktören samt påtecknade av revisorerna.

Statsföretag AB — bokslutskommentarer

Resultaträkningen

1. Koncernbidrag (milj. kr.)

<i>Erhållna</i>	
LKAB	144,0 ¹
Tobaksbolaget	95,0
ASSI	40,0 ²
Berol Kemi	20,0
Kabi	6,0
Karlskronavarvet	1,9
SMT-Pullmax	0,9
Summa	<u>307,8</u>

¹ varav direkt till Statsföretags dotterbolag 93,3 milj. kr.

² direkt till Svetab.

<i>Lämnade</i>	
Svetab	50,6 ³
Sonab	50,0
Uddcomb	40,0 ⁴
NJA	20,0 ⁴
Kalmar Verkstad	16,0 ⁴
SARA	12,0
Statsgruvor	9,0 ⁴
Ceaverken	6,0 ⁴
Sinjet	5,1
Linson Instrument	4,7
Nuclear Steam	2,3 ⁴
Summa	<u>215,7</u>

³ varav direkt från ASSI 40,0 milj. kr.

⁴ direkt från LKAB.

2. Utdelning (milj. kr.)

Följande utdelningar erhålles från dotterbolag.

	1974	1973
LKAB	16,8	11,8
ASSI	15,0	13,0
Kabi	2,4	3,5
Karlskronavarvet	1,9	1,9
Svensk Torvförädling	0,3	—
ABAB m fl	0,2	—
Summa	<u>36,6</u>	<u>30,2</u>

3. Aktieägartillskott

Aktieägartillskott lämnades till Svetab med 0,6 milj. kr. (5,3).

4. Räkningar (milj. kr.)

Från koncernbolag	26,5	
Från övriga	23,9	
Summa	<u>50,4</u>	50,4
Till koncernbolag	49,9	
Till övriga	19,9	
Summa	<u>69,8</u>	-69,8
Netto		-19,4

Balansräkningen

5. Aktier i dotterbolag milj. kr.

Det bokförda värdet på aktier i dotterbolag steg under 1974 med 331,0 milj. kr. enligt följande fördelning:

<i>Förvärv av aktier</i>		
Pullmax och Kalinvest (100 %)	27,5	
Skövde Gasbetong Försäljnings AB (100 %)	10,0	
Uddcomb (25 %)	1,5	
Diverse småposter	0,5	39,5
	<u></u>	
<i>Nyteckning av aktiekapital</i>		
ASSI	40,0	
NJA (100 milj. kr. till kurs 175)	175,0	
Uddevallavarvet	100,0	315,0
	<u></u>	
<i>Avgår</i>		
Försäljning av Pullmax och Kalinvest till SMT	-9,5	
Försäljning av Sinjet och Vilhelmina Plast till Tobaksbolaget	-6,5	
<i>Nedskrivning:</i>		
Pullmax och Kalinvest	18,0	
Linson Instrument	6,0 ¹	
Uddcomb	1,5	-25,5
	<u></u>	
Uppskrivning SMT	+18,0	-23,5
Netto		331,0

¹ Samtidigt nedskrevs skuld till förenade fabriksverken med 3,0 milj. kr. Nettokostnaden blev sålunda 3,0 milj. kr.

6. Aktier i andra bolag

Ökning har skett genom förvärv av 45 % av aktierna i Beijer Byggmaterial AB för 13,5 milj. kr.

7. Borgensförbindelser milj. kr.

För förskott till koncernbolag	203,9
För pensionsgarantier, koncernbolag	101,1
För lån (varav koncernbolag 679,9 milj. kr.)	688,2
Övriga	118,2
Summa 1974-12-31	<u>1 111,4</u>
Totala borgensförbindelser 1973-12-31	989,1

8. Specifikation över aktier i dotterbolag

Bolag	Stats- företags andel i %	Nominellt värde tkr	Bokfört värde tkr
ABAB	100	2 000	2 400
ASSI	100	300 000	170 000
Berol Kemi AB	100	30 000	34 560
BS Konsult AB	100	250	—
Ceaverken AB	100	8 000	8 700
AB Kabi	100	50 000	99 200
Kalmar Verkstads AB	100	4 998	—
Karlskronavarvet AB	100	32 000	15 000
Liber Grafiska AB	100	15 000	24 413
Linson Instrument AB	100	250	—
LKAB	95,7	478 336	1 230 000
Norrbottnens Järnverk AB	100	400 000	275 000
Nuclear Steam S G AB	100	50	—
Nyckelhus AB	100	100	—
AB Oljetransit	100	1 000	—
SARA	100	5 000	4 900
Skövde Gasbetong Försäljnings AB	100	10 000	10 000
SMT-Pullmax AB	100	18 000	18 000
AB Sonab	100	6 500	6 000
AB Statsgruvor	100	10 000	15 000
Stigtex AB	66,7	1 600	1 900
SID-Swedish Industrial Development Corp	100	789	—
AB Svensk Torvförädling	100	5 000	5 000
Svenska Lagerhus AB	100	5 000	—
Svenska Skifferolja AB	100	23 000	—
Svenska Tobaks AB stam	100	299 000	200 000
Svenska Tobaks AB pref	35	350	350
Svetab	100	10 000	—
Uddcomb Sweden AB	75	30 000	—
Uddevallavarvet AB	100	200 000	120 000
Diverse vilande namnbolag	100	560	460
		1 946 783	2 240 883
Avgår: reserv för aktier			—30 000
		1 946 783	2 210 883

9. Aktier i andra bolag

Beijer Byggmaterial AB	45	5 738	13 500
Bilfragmentering AB	25	126	126
Sweden Center Japan AB	41,7	1 250	1 250
AB Svensk Petrokemisk Utveckling	20	100	120
		7 214	14 996

Antal anställda

Medeltal 1974

Bolag	Tjänste- män	Kollektiv- anställda	Totalt 1974	Totalt 1973
ABAB	936	47	983	785
ASSI	1 320	4 602	5 922	4 482
Berol Kemi AB*	421	274	695	659
BS Konsult AB	118	—	118	100
Ceaverken AB	170	176	346	331
AB Kabi	1 237	412	1 649	1 764
Kalmar Verkstads AB	106	396	502	338
Karlskronavarvet AB	400	1 218	1 618	1 595
Liber Grafiska AB	524	342	866	860
Linson Instrument AB	38	4	42	29
LKAB	1 636	6 547	8 183	7 545
Norrbottnens Järnverk AB	978	3 792	4 770	4 211
Nuclear Steam S G AB	—	—	—	—
Nyckelhus AB	77	—	77	74
AB Oljetransit	4	2	6	6
SARA	1 348	4 065	5 413	5 469
Skövde Gasbetong Försäljnings AB**	—	—	—	—
SMT-Pullmax AB	335	568	903	467
AB Sonab	354	442	796	389
Statsföretag AB	45	—	45	38
AB Statsgruvor	36	178	214	214
Stigtex AB	15	165	180	173
SID-Swedish Industrial Development Corp	7	—	7	8
AB Svensk Torvförädling	15	58	73	71
Svenska Lagerhus AB	10	16	26	26
Svenska Skifferolje AB	1	—	1	1
Svenska Tobaks AB	665	2 062	2 727	2 461
Svetab	353	921	1 274	1 164
Uddcomb Sweden AB	190	341	531	477
Uddevallavarvet AB	781	2 551	3 332	3 262
	12 120	29 179	41 299	36 999

* F d MoDo Kemi AB.

** Förvärvat under 1974.

Innehållsförteckning

	<i>Sid.</i>
<i>Statsföretagsgruppen</i>	
Verksamheten i sammandrag	3
Koncernöversikt	4
Den företagsdemokratiska utvecklingen	38
<i>Dotterbolagen</i>	
ABAB	28
ASSI	14
Berol Kemi AB	16
BS Konsult AB	29
Ceaverken AB	29
AB Kabi	18
Kalmar Verkstads AB	29
Karlskronavarvet AB	24
Liber Grafiska AB	27
Linson Instrument AB	30
LKAB	8
Norrbottnens Järnverk AB	10
Nuclear Steam S G AB	30
Nyckelhus AB	31
AB Oljetransit	31
SARA	22
SMT-Pullmax AB	25
AB Sonab	31
Stigtex AB	32
SID	32
AB Svensk Torvförädling	33
Svenska Lagerhus AB	33
Svenska Skifferolje AB	33
Svenska Tobaks AB	20
Svetab	26
Uddcomb Sweden AB	33
Uddevallavarvet AB	12
<i>Statsföretag AB</i>	
Förvaltningsberättelse	35
Revisionsberättelse	37
<i>Resultat- och balansräkningar m. m.</i>	
Statsföretagsgruppen	41
Dotterbolagen	50
Statsföretag AB	54